

УДРУЖЕЊЕ ПРАВНИКА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Број: 68/2023

Година XX

ISSN: 1840-0272

ПРАВНА РИЈЕЧ
ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

БАЊА ЛУКА, 2023.

УДРУЖЕЊЕ ПРАВНИКА
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

ИЗДАВАЧ:

Удружење правника Републике Српске

ГЛАВНИ УРЕДНИК:

Академик проф. др Витомир Поповић

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:

Проф. др Никола Мојовић

РЕДАКЦИЈА:

проф. др Никола Мојовић, председник; академик проф. др Рајко Кузмановић, члан;
академик проф. др Миодраг Симовић, члан; проф. др Синиша Каран, члан;
проф. др Дарко Радић, члан; проф. др Енес Хашић, члан;
проф. др Горан Марковић, члан

ИЗДАВАЧКИ САВЈЕТ:

академик проф. др Витомир Поповић, председник; проф. др Радомир Лукић, члан;
проф. др Љубинко Митровић, члан; г-дин Јован Чизмовић,
члан; г-ђа Ирена Мојовић, члан; г-ђа Јасминка Широњић, члан

НАУЧНИ ОДБОР:

академик проф. др Рајко Кузмановић, председник, Република Српска;
академик Игор Леонидович Трунов, члан, Руска Федерација;
академик проф. др Владо Камбовски, члан, Сјеверна Македонија;
академик проф. др Миодраг Симовић, члан, БиХ;
академик проф. др Витомир Поповић, члан, Република Српска;
проф. др Жељко Мирјанић, члан, Република Српска;
проф. др Никола Мојовић, члан, Република Српска;
проф. др Љубинко Митровић, члан, БиХ;
проф. др Милан Шкулић, члан, Србија;
проф. др Маринко Учур, члан, Хрватска;
проф. др Жељко Бартуловић, члан, Хрватска;
проф. др Драгана Дамјановић, члан, Аустрија;
проф. др Вид Јакулин, члан, Словенија

Часопис „Правна ријеч“ излази два пута годишње.

СЈЕДИШТЕ РЕДАКЦИЈЕ ЧАСОПИСА

Ул. Веселина Маслеше бр. 28/І, Бања Лука, Телефон/факс:051/212-320

www.udruzenjpravnika.org

ПРАВНА РИЈЕЧ

ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Удружење правника Републике Српске основано је почетком 1996. године, а крајем 2003, доношењем статутарних, програмских и других докумената, обновљено је и утемељено као стручна, самостална, нестраначка организација правника у Републици Српској.

„Правна ријеч“, часопис за правну теорију и праксу, установљен је као гласило Удружења правника Републике Српске, које доприноси остваривању заједничких програмских интереса правника, професионалном унапређивању правне струке и развијању највиших моралних вриједности, правне етике и правне културе.

Часопис објављује чланке научног и стручног карактера из свих области права, те теоријска истраживања и студије из упоредног права и нашег права, као и материјале са научних, стручних и консултантских јавних расправа и других скупова правника. Часопис ће објављивати реферате, саопштења и дискусије са традиционалног савјетовања „Октобарски правнички дани“, под називом „Изградња и функционисање правног система“. У њему ће бити поклоњена пажња свему ономе што се збива у нашем правном животу и друштву у цјелини, а што доприноси стварању владавине права и модерне правне државе и изграђивању и нормалном функционисању нашег правног система. На његовим странама објављују се и одабране одлуке из судске, управне и арбитражне праксе, осврти и прикази нових књига из правне књижевности, као и разноврсни прилози из свакодневне правничке праксе.

Као гласило Удружења правника Републике Српске, часопис прати дјеловање правничке организације и о њој обавјештава читаоце и укупну јавност.

САДРЖАЈ

ОПШТЕ КОНСТАТАЦИЈЕ О ДВАДЕСЕТОМ САВЈЕТОВАЊУ „ОКТОБАРСКИ ПРАВНИЧКИ ДАНИ“	7
--	---

ПОЗДРАВНЕ РИЈЕЧИ

Проф. др Небојша Шаркић ПРЕДСЈЕДНИК УДРУЖЕЊА ПРАВНИКА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	11
Драшко Станивуковић ГРАДОНАЧЕЛНИК ГРАДА БАЊА ЛУКА	13
Милорад Додик ПРЕДСЈЕДНИК РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	15

УВОДНИ РЕФЕРАТ

Академик Рајко Кузмановић КОНСТИТУТИСАЊЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ОД ЛИСАБОНА ДО ДЕЈТОНА	27
--	----

ПРЕПОРУКЕ И ЗАКЉУЧЦИ ДВАДЕСЕТОГ САВЈЕТОВАЊА „ОКТОБАРСКИ ПРАВНИЧКИ ДАНИ“

ДРЖАВНОПРАВНА ОБЛАСТ	45
УПРАВНОПРАВНА ОБЛАСТ	47
РАДНОПРАВНА ОБЛАСТ	51
ГРАЂАНСКОПРАВНА ОБЛАСТ	53
ПРИВРЕДНОПРАВНА ОБЛАСТ	57
МЕЂУНАРОДНОПРАВНА ОБЛАСТ	59
КРИВИЧНОПРАВНА ОБЛАСТ	63

ЗАВРШНА РИЈЕЧ НА САВЈЕТОВАЊУ „ОКТОБАРСКИ ПРАВНИЧКИ ДАНИ“

Академик Витомир Поповић - завршна ријеч	73
--	----

ПРИЛОЗИ

ДЕКЛАРАЦИЈА	77
DECLARATION	81
ПОЗИВ ПРАВНИЦИМА НА ДВАДЕСЕТПРВО САВЈЕТОВАЊЕ „ОКТОБАРСКИ ПРАВНИЧКИ ДАНИ“	85
ИНСТРУКЦИЈЕ ЗА ПИСАЊЕ РАДА	87

ОПШТЕ КОНСТАТАЦИЈЕ О ДВАДЕСЕТОМ САВЈЕТОВАЊУ „ОКТОБАРСКИ ПРАВНИЧКИ ДАНИ“

Двадесето савјетовање „ОКТОБАРСКИ ПРАВНИЧКИ ДАНИ“, научни скуп републичког значаја, са међународним учешћем, у организацији Удружења правника Републике Српске и Правног факултета Универзитета у Бањој Луци, одржано је 6. и 7. октобра 2023. године у Бањој Луци, са сталном темом: ИЗГРАДЊА И ФУНКЦИОНИСАЊЕ ПРАВНОГ СИСТЕМА.

Суорганизатори Савјетовања су: Адвокатска комора Републике Српске, Нотарска комора Републике Српске, Центар за едукацију судија и тужилаца у Републици Српској и Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву.

Савјетовање је трајало два дана, а на њему су изложена 46 научних и стручна реферата, које је припремило 56 еминентних научних и стручних стваралаца из различитих области теорије права и правне науке и праксе.

Генерални покровитељ Савјетовања, по двадесети пут, била је Влада Републике Српске, односно Министарство правде Републике Српске, а главни медијски покровитељ Радио-телевизија Републике Српске.

Савјетовањем је руководило Радно предсједништво, у саставу: академик проф. др Рајко Кузмановић, академик проф. др Витомир Поповић, академик проф. др Миодраг Орлић, Даниела Миловановић, предсједник Врховног суда Републике Српске, Академик Мирко Васиљевић и проф. др Драган Боланча.

Савјетовању је присуствовало око 250 учесника из Републике Српске, Федерације Босне и Херцеговине, Републике Србије, Хрватске, Црне Горе и др.

Рад Савјетовања одвијао се кроз пет катедри, и то:

- ДРЖАВНОПРАВНУ, УПРАВНОПРАВНУ И РАДНОПРАВНУ,
- ГРАЂАНСКОПРАВНУ,
- ПРИВРЕДНОПРАВНУ,
- МЕЂУНАРОДНОПРАВНУ КАТЕДРУ и
- КРИВИЧНОПРАВНУ.

На отварању Савјетовања учесницима су се обратили:

Уводни реферат на првој пленарној сједници Савјетовања поднио је академик проф. др Рајко Кузмановић, почасни предсједник Удружења правника Републике Српске.

Послије прве пленарне сједнице, уз присуство учесника Савјетовања, делегација организатора и суорганизатора Савјетовања положила је цвијеће на спомен-обилежје погинулим студентима и радницима Универзитета у Бањој Луци, на платоу испред Правног факултета.

За све учеснике Савјетовања организовано је „Правничко вече“ у традиционалном ресторану хотела „Интегра“ у Бањој Луци.

Двадесето савјетовање правника „Октобарски правнички дани“ завршено је доношењем завршног документа: ПРЕПОРУКЕ И ЗАКЉУЧЦИ ДЕВЕТНАЕСТОГ САВЈЕТОВАЊА „ОКТОБАРСКИ ПРАВНИЧКИ ДАНИ“.

ПОЗДРАВНЕ РИЈЕЧИ

ПРОФ. ДР НЕБОЈША ШАРКИЋ
ПРЕДСЈЕДНИК УДРУЖЕЊА ПРАВНИКА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Уважени господине председниче, уважени председниче Удружења правника, почасни председниче, почесни председниче Удружења правника Републике Србије, уважене колегинице и колеге, зиста имам изузетну част и лично задовољство да вам се обратим и да укажем на две битне ствари. Прво, честитка на 20 година истрајног, марљивог, квалитетног и надасве часног обављања овога посла које у овим временима која нису наклоњена ни праву ни књизи, истрајавате, ово су за цео наш народ, за цео регион, у крајњој линији, видите и шире веома тешка времена пуна искушења са јако, јако мало права. Желим да ови Бањалучки Правнички дани, наставе са радом и да ови зборници остану један траг културног, истаријског, али и правничког памћења. Са друге стране имам част да саопштим да је Удружење правника Републике Србије, Удружење правника за привредно право Републике Србије и Удружење правника Републике Српске донело одлуку о обнављању једног Савеза као правно утемељеног удружења правника са формално ова три ентитета јер закон тако налаже. Наши циљеви остају као у претходном периоду, с тим што су сада сигурно израженији и има више разлога да се овим циљевима посветимо, то је пре свега покушај да се обезбеди јачање права и правичности, да се истина о праву и неправу чује, пре свега у нашој земљи, али и ван, да бисмо то успели, мормо да обезбедимо да су пре свега они који су носиоци ових активности, а то су правници, буду на нивоу свог задатка, честити, образовани, а пре свега поштени у обављању свог посла. Један од облика таквог стицања знања који поред Бањалучких правничких дана и Будванских правичких дана, хоћемо заједно да организујемо, то су дружења на Златибору, почетком Новембра, на шта вас позивам. Све оне који се баве писањем и имају нешто да кажу желим да се укључе. Поштоване колегинице и колеге, драги гости, драги пријатељи, желим Вам пре свег личну срећу, добро здравље, а свима нама желим пуно успеха у овом не лаком, али пре свега честитом и корисном послу.

Хвала!

ДРАШКО СТАНИВУКОВИЋ
ГРАДОНАЧЕЛНИК ГРАДА БАЊА ЛУКА

Поштовани предсједнице Републике Српске, господине Додик, уважени министре, уважени предсједнице Удружења правника, господине Поповићу – хвала Вам на позиву, уважени академиче господине Кузмановићу, уважени пријатељи, гости из Србије, уважени професори, доктори, правници, драги пријатељи, даме и господо, велико ми је задовољство и част што сам данас овдје са вама. Ја по први пут као градоначелник вама честитам на 20. путу када организујете ово важно савјетовање и Правничке дане. У историји Републике Српске 20 година је огроман период, готово двије трећине њеног постојања како се марљиво бавите правом. Ви сте веома одговорни људи на важним мјестима, задужени за државно устројство, државу, правни поредак. Желим да вам од срца честитам на томе и да наставите даље да будете будни отворених очију и да нас овдје, као људе који су извршна власт, увијек држите будним, опомињете, исправљате, коригујете, а све како бисмо градили снажну државу, снажне установе и снажне институције. Живимо у веома сложеном времену које тече брзо и процеси се дешавају веома брзо и зато је можда данас више него икада важно да нам, из разних грана власти, као најбољи правници, дате најбоље одговоре. Можда је парадокс то да треба да честитамо правнички дан, јер Правнички дани не треба да буду само 6. и 7. октобра, некад 4. или 5, како кад. Правнички дани треба да буду увијек, али је парадокс што треба да честитамо Правничке дане и данас, у времену када нам узимају Устав, државу, надлежности, институције. Можда је баш данас ваша улога најважнија, јер одбрана установа и институција није само наш посао. Ми водимо те установе и институције, али ваш је и наш задатак. Можда су данас више него икада пољуљани право, закони и устав, Дејтон и сви најважнији акти. Ако данас на ово не дамо одговор који је не само храбар него и правно исправан, онда је питање да ли ћемо дочекати 21. савјетовање. Е зато данас заједно морамо да дамо најбоље одговоре, да се ујединимо око одбране оног што јесмо, јер без тога нема ни нас ни Правничких дана, а што је најгоре, ни државе ни устројства. Право јесте живот. Обављајући посао градоначелника, савршено сам схватио зашто право одређује квалитет живота, а начин живота усмјерава процесе.

Каква је то држава, град, установа, институција, ако нема правила. Зато право јесте и филозофија јер одређује квалитет и начин живота и важно је да у модерном времену управо дамо најбољи законски и подзаконски акт, да градимо и републичке и градске установе и институције. На овом мјесту вас позивам на још нешто што је важно – многе ствари нисмо регулисали, многе ствари нису јасно дефинисане. Некада смо правним и подзаконским и другим прописима одређене ствари усложнили, а нека важна питања нисмо адекватно регулисали, и зато би данас на овом савјетовању било најбоље ако бисмо, у периоду који је пред нама, успјели да модерне процесе, који брзо теку, ускладимо и поткријепимо законом. У пракси врло често видимо да нам се дешава нешто што је сасвим реално у животу и процесима, а није покривено правом. Онда желимо да дамо добре одговоре, а видимо да је то право доста усложњило па када спојите све правнике не пронађете најбољи одговор. Ево данас преда мном као градоначелником налази се једна врло једноставна тема, а закони су то другачије дефинисали, како да једна површина буде у власништву града а да прва етажа испод те површине буде нечије друго власништво. По нашим прописима, све на тој земљи је једно власништво. Врло једноставно, реалност, али закони су то доста усложњили, зато сам увјерен да ћемо овдје дати ове најважније одговоре.

Честитам вам и увјерен сам да ћемо се виђати у периоду који је пред нама и да ћемо данас одговорити на најважнија питања, а то је држава, очување институција наше Републике Српске и свих наших локалних заједница. Још једном – професори, уважена академска заједнице, уважено руководство Правног факултета, хвала вам на позиву и честитам вам Правничке дане.

Хвала вам!

МИЛОРАД ДОДИК
ПРЕДСЈЕДНИК РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Уважени предсједнице, уважено Предсједништво, уважени академици, уважени министри, градоначелнице, судије, нотари, професори права, сви ви данас овдје окупљени, студенти свакако, желим да вас поздравим и да пожелим успјешан рад вашег данашњег скупа, као што су били успјешни сви они до сада. Као што то малоприје у свом говору и градоначелник рече, живимо у сложеним временима, пуним нестабилности, пуним нереда у свијету и то је све зато што је то једног тренутка, прије 10–15 година, можда и више, одлучио неко моћан, ко би увијек требало да стоји иза права. Бар кад сам учио нешто о праву на факултету политичких наука, знао сам да у свакој правној норми постоји диспозиција, санкција, а иза тога моћ; ако нема моћи, не вриједи ни једно ни друго. Они који су имали моћ, погрешно су разумијели моћ, па су рекли да је потребно срушити међународно право, да би они и даље остали моћни, те данас живимо у времену срушеног међународног права, а промовисаних правила која се дневно намећу готово свима у свијету и тражи се самопоштивање тих правила.

Данас не функционише Повеља Уједињених нација, мада се многи позувају на то, не функционишу многи међународни уговори, сви су они девастирани и девалвирани и да их не набрајамо, од Дејтонског па други, који су имали амбицију да буду дефинитивни и да ријеше конфликте и да дају право онима који су учесници у томе да можда могу да нам моделирају.

Ево ја сам већ некако ту 19 година и идем иза вас; сад сам предсједник Владе Републике, члан Предсједништва, углавном сам ту негдје у прва 3–4 човјека и имам огромно и видљиво искуство кроз све оно што јесте данас наша стварност, научен да моћни и моћне канцеларије, далеке одавде, уживају у томе да праве рјешења која никада нису рјешења и која су увијек отворена врата за нова рјешења и само су они тада битни и важни. Када размишљам о Републици Српској, онда су двије ствари, са становишта тих моћника, важне. Прва је да су они са становишта њиховог мишљења о нама погријешили јер су нам дали право, а све ово вријеме послије тога све раде да нам укину то право и не презају од било чега. Друго, Република Српска није била предвиђена да успије,

она је била предвиђена да нестане. Пошто нисмо сами то успјели да направимо, рачунајући на нашу карактерологију, карактерологију нашег народа, онда су почели да додају, па су већ тамо 2000. године почели да, кроз причу о наметању неких институција, намећу разне ствари. Рецимо, Петрић је наметнуо Закон о Суду и Тужилаштву Босне и Херцеговине без имало правног основа заснованог на Уставу, али ни он није имао право јер није имао ту врсту овлашћења и ево све од тада па до данас, а то значи да смо опстали, ми се носимо и у сталном смо клинчу са тзв. причом о високим представнику, која је доживјела своју трансформацију од онога што јесте правно и овога што мислимо данас, а већина нас нажалост подлегне томе. Сада, када бисмо анкетирали, увјерен сам да би више од пола вас рекло високи представник Међународне заједнице, је ли тако? Ето, није високи представник Међународне заједнице, он је високи представник страна потписница Анекса 10 Дејтонског споразума који су потписали Србија, Хрватска, Република Српска, Федерација БиХ и заједнички ниво. Када гледам групацију унутра, онда Србија, Република Српска и наш дио на заједничком нивоу одлучују о томе, високом представнику страна потписница. То је њима омогућило да ојаћају прво канцеларију која се зове ОХР, која је требало да буде само неки мали савјетодавни тим, у једном тренутку има 850 људи ангажованих по различитим мјестима у владама свијета, различите стручњаке који су овдје предлагали шта треба да се уради, шта треба да се наметне итд. И све смо то пролазили.

У глумом увјерењу још из времена Другог свјетског рата да мени, као дјечаку Козаре, никад није било јасно како је могло пет усташа да води пет хиљада Срба у Јасеновац. Ја то никако нисам могао да разумијем. И да се нико не побуни. И сада почињем да разумијем. Све што они ураде ми мислимо ваљда ће једном проћи, ваљда ће једном стати, па неће ваљда ићи даље, али они иду даље. Ово нема никакве везе са правом, нема ни П од права ово што се дешава на нивоу Босне и Херцеговине. Урушено све слово Устава, слово Дејтонског споразума, Анекс 10, Анекс 2, Анекс 1, све урушено. Због моћи која овдје иде, међу нама постоје они који кажу – па добро, можда би било добро прилагодити се. Прилагођавање значи да нас нема, нема нас као заједнице, нема нас као територије, нема нас као уређене заједнице људи, нема нас, како они нама кажу, као ентитета, нема нас никако. Када тога нема, онда ћете почети да се иселјавате, да нестанете, да одете на неку другу дестинацију,

као што сам гледао кроз историју, и полако овдје остану само они који мисле да ће својим опстанком очувати своју имовину или неку другу причу.

Када је Уставни суд Босне и Херцеговине одлучивао о апелацији коју смо послали, спорећи могућност да се тај закон донесе и наметне, у образложењу Уставног суда каже се сљедеће – да, није уставно али би могло да користи. То могло би да користи, видите како данас изгледа, без имало правног основа на било чему, али то није ништа ново. Ви данас имате потпуну декаденцију готово у свим моћним земљама свијета везано за чињеницу да судови, поготово врхунске инстанце, креирају нови уставни и правни поредак. И недавно сам боравио у Израелу и причао са првим људима њихове владе, а видјели сте да се тамо дешавају огромне демонстрације, то су демонстрације између онога што је Нетањаху покренуо и рекао – вратите све у правне оквире, а не апсолутну власт предсједнику врховног суда који мијења праксу, мијења политички систем, доноси законе и све остало. Ви знате да када суд донесе одређену пресуду, норму, то се мора поштовати, нема друге, е остало је још само то, морате поштовати, све остало не ваља. И данас имате формирана тужилаштва и судове, који понекад отварају и не затварају нешто од тих правних ствари. И то је комплетан удар на нас. Када сам још 2007. године боравио у Стејт департменту, појавио се Харис Силајдић, који је тада био члан Предсједништва а ја био предсједник владе овдје, он је имао ону идеју 100% Босна и Херцеговина а ја почео да причам, помало срамежљиво, али ипак јавно, да Република Српска мора да се одвоји да би се сачувала у било ком смислу. Када смо дошли до ситуације да уђемо код Брнса на састанак и иде Харис Силајдић, као рангиран члан Предсједништва а ја иза њега, што је било добро, и каже он Николасу Брнсу – господине Брнс, ви сте нама обећали државу у Дејтону, ви сте нас преварили, ви и даље остављате Републику Српску, и све то говори преда мном. Каже њему Николас Брнс – зар не видиш да то радимо.

Када сам ја дошао на ред да се поздравим, онда су рекли – изволите, господине предсједниче. Тада је била реформа полиције на дневном реду, иза полиције оде све, одоше и судови, скрнављење које видимо у правном систему је видљиво. Дејтонски споразум је рекао да Босна и Херцеговина има међународни субјективитет а нема унутрашњи, унутрашњи припада ентитетима. И то не може да буде ништа друго него то. Наравно да су они то мијењали и да сада долазимо до тога да, када

слушате ове политичаре и правнике, они су сви заједно, нема ничега што је посебно. Поготово ако треба нешто што је против Републике Српске, сви су заједно. И данас, прва њихова ријеч ће бити – имовина је отета од Босне и Херцеговине, је ли тако? Нико не каже ништа друго, цаба је правна аргументација. Знам је напамет, члан Анекса 2, постоји граница, линија разграничења, 49%, постоји члан 3 Устава који каже све што није овим уставом изричито дато Босни и Херцеговини припада ентитетима, нигдје ријечи о имовини. А када су пробали и прошли раније, мисле да ће проћи поново. Дакле, озбиљан проблем, нећу сада овдје да улазим у анализу онога што мислим да јесте.

Правосуђе и правни систем код нас овдје у Републици Српској – поносан сам на ту врсту функционисања уз неке, наравно, девијације, а мислим да је девијација то што нама Високи судски тужилачки савјет поставља тужиоце и судије, а не поставља, рецимо, парламент као у свим другим демократским земљама свијета. Ми смо једина земља код које то баш овако изгледа. И нећу опет никога да потцијеним, мада сам увијек директан, њима је важно да пронађу неколико важних меканих чланова Судског тужилачког савјета и имају структуру какву они хоће. Је ли тако? Па ћете добити судију који, рецимо, нема правосудни испит, а именује се за судију. Како је то могуће? Али ето десило се и именује се за кантоналног судију, а онда моћ из Сарајева то фино анулира и ево сада је судија Суда БиХ. Он сада пресуђује нама. Јутрос сам, као оптужени, што не поштујем Шмита, тражио изузеће судије у овом мом случају, за кога ми сматрамо да нема ни морални нити икакав други кредибилитет да то буде, била је службеница ОХР-а. Не треба ја да идем у Сарајево, ја сам пресуђен, добио одлуку да се захтјев за изузеће одбија, уз образложење на 17 страница. Шта ће образложење на 17 страница, али ту се увијек напише нешто што сутра могу да узму, а нешто занемаре.

Дакле, оно што ми овдје треба да урадимо јесте стручна, политичка, национална и народна побуна. Још увијек имамо шансу, док смо још мали, јер мале земље увијек у међународним односима траже да се поштује право, а велике не траже. Ако постанемо велики нећемо ни ми поштовати право, али то се сигурно неће десити. Живимо у том свијету гдје постоје велики, моћни који покушавају да наметну, свијет се дијели. Ово морамо да разумијемо како иде, а базично да очувамо право, немамо другог избора. Право, правна норма, устав, уставна норма, побуна против незаконитих, неуставних, било каквих одлука, то ви можете да

урадите, није довољно да сједите, пресуђујете и мислите да то морате. Несхватљиво ми је да може неко, ко је правник, судија, тужилац, да, ево рецимо у мом случају, јер је он највидљивији, да човјек који није именован у складу са Дејтоном ни чланом који даје право, каже високи представник се именује тако што потписници Анекса изаберу човјека, а он онда иде у Савјет безбједности који потврђује релевантном резолуцијом. То значи релевантна резолуција је јединствена резолуција која нема у себи сто других одлука него само ту, име презиме, тај је именован. Тако пише у Дејтону. Овдје се није ни једно ни друго десило. Ни једно ни друго. Човјек је сјео на бицикл и дошао из Требиња и рекао ја сам високи представник. И подржала га Америка, Европска унија, којој је пуна уста владавине права. Када они почну да причају о владавини права... каква владавина права, па ви не поштујете елементарне ствари. Како ја с вама да причам на ту тему? Зато имамо ту врсту проблема. Није именован у Савјету безбједности и поред свега он намеће закон, прво око оног изборног закона, то су прихватили, то је био договор између Муслимана и Хрвата. А онда каже, свако онај ко не поштује моје одлуке, односно, високог представника међународне заједнице, који опет није то, каже, биће кажњен затвором од 5-6 мјесеци до пет година. Тако да ја очекујем то. Само зато што је Народна скупштина донијела закон у коме је моја обавеза била да тај закон по уставу потпишем и пошаљем на објављивање у Службени гласник. Сва моја кривица је потписани указ о проглашењу закона. То је моја кривица. Јер је високи, моћни Нијемац дошао и нама овдје држи предавање о том, ми смо за њих мали, без обзира на то што сте ви академици, професори, једино ако не требате баш њима појединачно, а никад заједно, е онда вас нешто поштују. А у свему осталом, ви сте нижа раса, ви сте и данас за Нијемце нижа раса, ви сте нижи народ, ви не знате управљати, ви морате слушати шта вам кажу, вас треба казнити.

Нажалост, они мисле да имају ту моћ да дају најбоља рјешења, ми не разумијемо како треба да живимо у будућности, они то знају као што су знали и четрнаесте, четрдесет прве, као што су знали у вријеме 90-их година када је Геншер рекао – ако не признате Словенију и Хрватску ја нећу да признам и прихватим Европску унију па су све земље Европске уније пристале, а онда је почело одвајање Словеније и Хрватске, а то је значило рат у бившој Југославији. И све Нијемци иза тога. И да би на крају након до сада три германска висока представника страна потпис-

ница Дејтонског споразума дошао четврти који нема ту легитимацију и он намеће, масовно намеће, и каже ко год негира геноцид у Сребреници иде у затвор. Па бар немојте да Нијемци то доносе, могли сте неког другог наћи, пристојнијег за све то, немојте нама ту моралну декаденцију ширити. А практично политички то је веома важно, јер ко данас прича о геноциду у Њемачкој, само причају о Сребреници. Отиђите на било који међународни форум, тог наратива о Нијемцима и геноциду у Холокаусту нема, има само Сребреница. И када ја изађем на те скупове и кажем није био геноцид у Сребреници по међународном праву, по ономе што ја знам, што сам читао, имао стручњаке који говоре да није било, а има оних који кажу да јесте, то значи да је сумњиво, то треба рашчистити, дајте нову комисију. И епилог је сљедећи – не позивају више мене на те састанке. А онда опозиција дочека и каже ево искључује се Додик. Па идите ви тамо па причајте да је био геноцид, ја никад нећу рећи да је био геноцид. И све се то скупило у једном тренутку у коме ја мислим и видим да су они потпуно нервозни, они уопште не знају како ће се ово завршити у Украјини између Руса и Украјине. Амерички неолиберални свијет се повлачи и хоће да се огради и дефинише своје границе.

Нажалост, ми смо ту негдје. Како год ми то гледали, шта год имали од жеља, нама се тешко од тога одбранити али ми се морамо одбранити. Њихов успјех на овом простору значи елиминација не само Републике Српске, него укупног идентитета и других народа на овим просторима. И питање је шта би они ту експериментисали. Тренутак је да су ударили на двије важне ствари, и немојте разумјети да ја мислим да сам ја ту нешто важан, ја сам само измучен свим овим. Прва је да ти ударају на институције и хоће да сруше институције и добра им је ово прилика судити предсједнику, када њега затворите у затвор па шта ћете онда ви мислити. Да ћутите и трпите, што бисте ви ишли и лежали у затвору. Неко мисли да ја уживам у овом, не.

И друга ствар, значи институцију срушити, и с друге стране отети имовину у истом процесу. Шта је онда Република Српска, шта има везе што одлучује Народна скупштина, ко вас тамо пита шта ви тамо радите, има да поштујете наша правила, а наша правила кажу унитарна Босна и Херцеговина, ми ћемо одлучивати о земљишту, употреби земљишта, ми ћемо одлучивати о концесијама, ми ћемо одлучивати о концесионој наплати, ми ћемо доносити просторни план, ми ћемо доносити регулациони план, ето куда идемо. Данас у Бањој Луци укупна власт Републике

Српске управља, на различите начине, са 9 милијарди марака, буџета 5,5, фонд један, други, трећи, Електропривреда итд. То Бања Лука никада у својој историји није имала и ту је нека врста моћи, јер Сарајево не може да живи без импута који долазе из читаве Босне и Херцеговине и хране се странцима. Странци полако морају да нестану. Зато се мора централизовати да се одржи било шта тамо. И то је та ствар и ви као правници дајете добре јавне изјаве. Ја не могу никога да нађем да је нешто погрешно рекао у овим свим појединачним правним случајевима политичке нарави.

Али предстоји борба, да ли је то борба да једног дана кажемо нећемо да радимо, нећемо да одлучујемо по овим законима па да скрене мо пажњу. Ја знам да у Бањој Луци, не због градоначелника, него због свијести која постоји, отприлике, један број народа сједи угодан у кафићима, има своју кафу, има своју плату у некој јавној институцији и онда мисли да је ово нека само моја борба и да ја немам шта друго да радим него само да се борим око тога и онда долази до атмосфере у којој би сада, да Босна и Херцеговина има моћи да каже радницима из Владе Републике Српске, нећу никога да потцјењујем, то је моје мишљење, повећавамо вам плату 50% да пређу у институције Босне и Херцеговине, да би 60% људи прешло. И шта онда бранимо? И куда идемо даље? Колективна свијест мора да се артикулише, мора престати политичка борба у Републици Српској на разликама што се тиче Босне и Херцеговине. Улазимо у период када ће бити потребна свака ваша конкретна одлука, запис или било шта друго што је важно за Републику Српску. С друге стране, имате ваше колеге у Федерацији, потпуно обједињене око свега овога, око овог другог процеса који иде. Нисам срео никога ко је рекао да, добро, то је фактичко стање ствари, постоји Република Српска, постоји Федерација, хајде да видимо шта ћемо. Ми смо и налетјели на то, па прихватили да видимо шта ћемо и дошли у ову ситуацију у којој наравно данас већ јесмо. Углавном, право као цивилизацијска творевина доказало се одрживом још у неким облицима првобитне људске заједнице, морала су да постоје нека правила чак и онда када људи нису знали да пишу, они су доносили правила која су морала да се поштују. То цивилизацијско достигнуће које се зове право и правна наука битно су оскрнављени рушењем, прије свега, међународног права, а онда ће то доћи и на унутрашње право, није то проблем. Тако да, у сваком случају, ми нисмо ти који можемо да издржимо ту борбу против тога, али би требало

да се држимо свога достојанства и онога што јесмо, а то су стручњаци за ту врсту приче. Не подлећи никаквим захтјевима, остати упорно на слову закона, слову Устава, слову Дејтонског споразума, никакву реформу не прихватати која није дио и наше воље. Е ту је проблем. Наше воље нема, а они намећу своју вољу. Чули сте причу да Бечиревић и Комшић сада предају закон о имовини, који предвиђа да се сва имовина јавно одузме и књижи као власништво Босне и Херцеговине уз шарену лажу да ће они нама као нешто дати на коришћење. Сви ми знамо шта је власништво, а шта је коришћење. Не треба ми око тога много да причамо. Значи, потпуна правна промјена. И сада иде Комшић и Бећиревић, који је професор историје, у докторској дисертацији која му је прошла, на основу чега је добио титулу доктора, написао да су Срби кроз историју начинили 11 геноцида против њих тамо у Сарајеву.

Године 1804. када се Карађорђе дигао, то је први геноцид, одатле почиње његова историја, нема историје испред, нема ничег, на крају крајева какав геноцид, и с таквим човјеком ми имамо посла. С друге стране, то је припрема да Шмит сутра наметне закон, да каже ето нисте хтјели, је ње; вам нуђено. То је сто пута показано. То је показано на суду, у тужилаштву, наметне високи представник, оде у парламент, ми нећемо, а високи представник донесе и наш правни систем то прихвати. Наш правни систем мора да почне ово да одбија.

Да вам кажем да смо укњижили сву нашу имовину на Републику Српску, остао је дио који се води код вас, имате наших људи у локалним заједницама који се споре са јавним предузећима и ту имовину не можемо да укњижимо, а сва друга је укњижена и неће добити ни грама, бар док смо ми овдје. Ако доведу неког другог, онда пакујте кофере, немам шта друго да вам кажем. У сваком случају, хоћу да вам кажем, ово је припрема, не треба да будемо неопрезни, често ћете чути како Додик неким непримјерним говором нешто каже.

Када сам пошао на факултет у Београд, мој дјед, који је имао четири разреда основне школе, нећу да вријеђам, ограђујем се, везано за Роме, овако ми је рекао: „Сине, идеш у велики град, једино што мораш да научиш – с Циганима цигански, с господом господски, тако ћеш једино моћи да прођеш.“

Е пошто ја сад њих сматрам, у том карактерном смислу, Циганима, и пошто смо ми мали, на међународном праву нас игноришу, једина

ствар како могу да скренем пажњу на Републику Српску јесте да понекад нешто опсујем, да нешто кажем што је непримјерно њима и да они мене ставе у Фајненшен тајмс, као што је било прије два дана. Али ето, ја главни сепаратиста, у Европи нема сепаратиста него само овдје, а ја водим сепаратисте, а мислим да водим антиколонијалну револуцију. Мало сам се умислио, наравно.

Живи и здрави били и срећно вам!

УВОДНИ РЕФЕРАТ

**Академик проф. др РАЈКО КУЗМАНОВИЋ,
почасни предсједник Удружења правника Републике Српске**

**КОНСТИТУИСАЊЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
ОД ЛИСАБОНА ДО ДЕЈТОНА**

(Уводни реферат)

Поштовани скупе правника носилаца културе мира, права и правде, дозволите ми да вас све скупа поздравим, а посебно поштованог предсједника Републике Српске, уваженог министра правде, поштованог предсједника Удружења правника Србије, поштованог предсједника Уставног суда РС, предсједницу Врховног суда РС, предсједницу Округног и предсједника Основног суда те драге госте, госпође и господу.

Ево стојим овдје пред вама часним људима и размишљам. Роје ми се мисли око тога шта, како и колико говорити. Ако говорим кратко, пријети опасност да не кажем оно што треба рећи, а ако говорим дуго, нећете ме слушати. Зато сам одлучио да моје излагање не буде ни кратко, ни дуго, већ златна средина.

Одабрао сам тему „Конституисање Републике Српске од Лисабона до Дејтона“. Тема је врло актуелна и важна за нас у Републици Српској. Може се учинити да је тема више пута кориштена. Међутим, она је трајно актуелна, јер познато је да се нека питања морају и сто пута поновити да би ушла у уши онога који треба да чује.

Путеви дефинитивног стварања Републике текли су у два паралелна правца. Први је наш правац започет у октобру 1991. године, када је конституисана Скупштина српског народа, а завршила је у Дејтону тзв. Дејтонским споразумом 1995. године. Други правац дјеловања у стварању Републике је дјеловање међународне заједнице да нађе повољно рјешење за БиХ. То дјеловање започето је Кутиљеровим планом, а завршило се Дејтонским споразумом. Дакле, Република је стварана током четири године, почев од Лисабонског рјешења, па до коначног Дејтонског.

Међународна политика која се огледала у процесу глобализације битно је утицала да се отворе ратни сукоби, који су се негативно одразили у Босни и Херцеговини. Дакле, велике силе све су учиниле да се створи униполарни, на штету биполарног свјетског поретка.

Процес глобализације утицао је и на земље социјализма, а посебно на Југославију. Западне силе оличене у основаној Бадинетровој комисији, позвале су земље – републике у Југославији, да се пријаве уколико желе самосталност. Пет република су се пријавиле за самосталност. Међутим БиХ се није могла конституисати, па је умјесто договора и пријаве избио окрутни грађански рат.

Непосредни повод рату, дале су муслиманске политичке снаге и цјелокупна политика, као што су:

- 1) Пуцањ у српског свата у октобру 1991. године на Баш чаршији,
- 2) Злочин, убиство Југосовенских војника у Добровољачкој улици,
- 3) Уставотворне одлуке Скупштине БиХ.

Осврнућемо се на трећу тачку одлука коалиције муслиманско-хрватске. Ријеч је о томе да је Скупштина БиХ 14. октобра 1991. године донијела три значајне одлуке и то: прво, Резолуцију о суверености БиХ, друго, Меморандум (писмо о намјери) и треће, Платформа о евентуалном приступу у нови државни облик.

Срби су по тим новим документима постали национална мањина, иако су вијековима били државотворни народ.

Од тада је српски народ почео тражити свој пут у стварању своје државе и својих институција. Потврђено је да без државе нема слободе.

Прво су посланици Срби, њих укупно 83, дана 24. октобра 1991. године, учинили храбар историјски корак и формирали Скупштину српског народа Босне и Херцеговине.

Друго, 9. и 10. новембра 1991. године одржан је плебисцит српског народа у Босни и Херцеговини о самосталности или остајању у Југославији, ма каква она била.

Треће, Народна скупштина је 9. јануара 1992. године, донијела Декларацију о проглашењу Републике српског народа у БиХ. Ово је уз Устав најзначајнији конститутивни акт.

Четврто је Устав Републике Српске, донесен 28. фебруара 1992. године, као најзначајнији правни акт у Републици.

Уз наведена четири конститутивна акта Народна скупштина је до-нијела још неколико битних конститутивних аката, као што су: Декларација о државном и политичком уређењу државе, донесена 12. августа 1992. године. Затим је утврђено више значајних докумената, као што су: Уставни закон Републике Српске, одмах након усвајање Устава. Донешена је Одлука о формирању Војске Републике Српске, 12. маја 1992. године, као и бројне локалне заједнице – општине. Тиме се у основи конституисала Република Српска.

Међутим, Муслимани и Хрвати, као и већи дио међународне заједнице нису били за такво конституисање Републике, па је отворена нова линија за утврђење политичког и државног система. То тражење новог система трајало је пуне четири године.

Иницијатива за проналажење трајног рјешења у БиХ и Југославији, потекла је из Лондона и Брисела, па је формирана комисија на челу са Бадинтером. Пошто се у БиХ повећавала криза, одлучено је да се формира посебна комисија за БиХ на челу са познатим правником Жозефом Кутиљером из Лисабона.

Кутиљерова мапа територијалног разграничења. Кутиљеро је припремио приједлог рјешења под крај љета 1992. године. Рјешење је садржавало два документа: прво, децентрализација државног уређења и друго, мапа територијалног рјешења. Видљиво је на карти да је предложено 10 малих територијалних јединица. Споразум о рјешењу потписали су шефови политичких странака, Караџић, Изетбеговић и Бобан. Међутим, када су се вратили из Лисабона у Сарајево, Пале и Мостар, Изетбеговић је по наговору америчког амбасадора повукао свој потпис. Позната је Изетбеговићева изрека да ће жртвовати мир за цјеловиту Босну. Тако је овај приједлог пропао, а рат се наставио.

Венс – Овенова мапа територијалног разграничења. Међународна заједница одмах је након пропалог Кутиљеровог приједлога пришла тражењу новог рјешења, па је припремљен други план, назван Венс - Овенов план. Тај други план имао је два документа, као и Куриљеров план, али је видљиво да се овај план формира у два дијела. План је био потписан. Потписао га је Караџић у Грчкој, али је тај план одбила Народна скупштина РС. Подигла се општа јавност и дио власти Републике Српске, Србије, Русије и других, да се у Скупштини прихвати овај план. Многи политичари и државници су дошли на Пале да убиједе Скупшти-

ну, али им то није успјело. Због те непослушности Српске скупштине, Србија је увела ембарго на граници на Дрини.

Венс – Столтенбергова мапа територијалног разграничења. Трећи план је Венс – Столтенберг, из јануара 1994. године. И овај план имао је два документа. Један са мапом и други са државним уређењем. План је одбијен од сва три представника народа, јер није адекватно предложио државно уређење.

Мапа територијалног разграничења Контакт групе. Четврто рјешење је дала Контакт група, из јула 1994. године, са приједлогом државног уређења и мапом разграничења. Међутим, ни овај план није усвојен.

Коначна мапа територијалног разграничења по Дејтонском споразуму. Међународна заједница се уморила од тих свих приједлога и одбијања, па је одлучила да направи нови коначни документ који не назван Дејтонски споразум, или како се службено зове Општи оквирни споразум за мир у Босни и Херцеговини.

Велике свјетске силе: САД, Русија, Велика Британија, Њемачка и Француска, одлучиле су да се оконча рат у БиХ, па су почеле опсежне припреме и мјере. Припрема тога новог Споразума започела је у септембру 1995, а завршила у децембру 1995. године. Та политичка и дипломатска активност имала је три фазе.

Прва фаза је донесен Женевски споразум, назван „Принципи за рјешење сукоба у БиХ“, која је одржана почетком септембра 1995. године. Тада је у тим принципима установљено постојање Републике Српске, која обухвата 49% територије БиХ. Тиме је Република Српска међународно призната.

Друга фаза припрема Дејтонског споразума су Њујоршки принципи, на којима су још дотјеривани Женевски принципи.

Трећа фаза је одржавање Дејтонског самита, од 1. до 21. новембра 1995. године, у граду Дејтону, држава Охајо, САД. Био је то највећи мировни скуп, одржан у Дејтону, а завршен у Паризу. Учествовало је више од 300 учесника и то: 40 учесника из БиХ – Федерације, 37 из Хрватске, из СРЈ 27, из РС 20 итд. На челу свих делегација била је делегација САД, на челу са Ричардом Холбруком.

Преговори, разговори и договори у Дејтону били су често жустри и оштри. Три питања су доминирала. Прво питање је било око процената 49% и 51%. Затим, друго питање око Брчког, гдје су Бошњаци тражили излаз на ријеку Саву. Треће питање је било Сарајево, за које су Срби тражили да буде Дистрикт, а не да буде Дистрикт Брчко.

Дејтонски мировни споразум парафиран је у истоименом граду Дејтону, 21. новембра 1995. године. Парафирале су га пет великих сила, међу којима је и Србија. Споразум је потом упућен у Париз на потпис. Потписале су га пет великих сила, Србија и обе стране у БиХ (Република Српска и Федерација БиХ). Споразум је потписан 14. децембра 1995. године у Паризу, одржан у Дворцу Версај. Тиме је окончан рат у БиХ и утврђено државно уређење БиХ, Анексом четири – Уставом БиХ. Од тада је Споразум прешао у примјену, а Република постала трајна категорија.

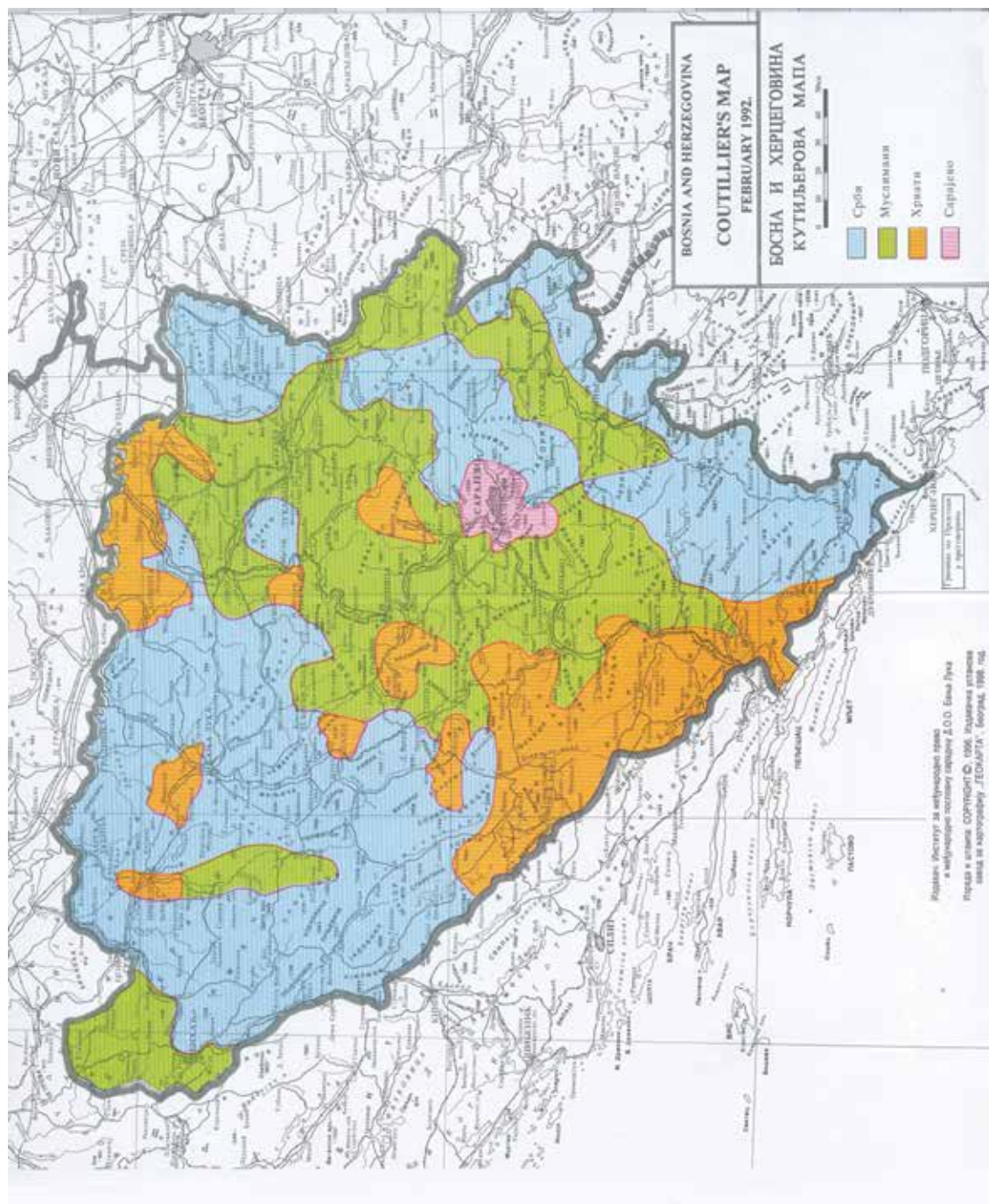
Јасно се види да је пут конституисања Републике Српске дуго трајао, уз бројне потешкоће, али је ипак успјешно завршен. То би се могло рећи на латинском *Per aspera, ad astra*, или преведено „Кроз трње до славе“.

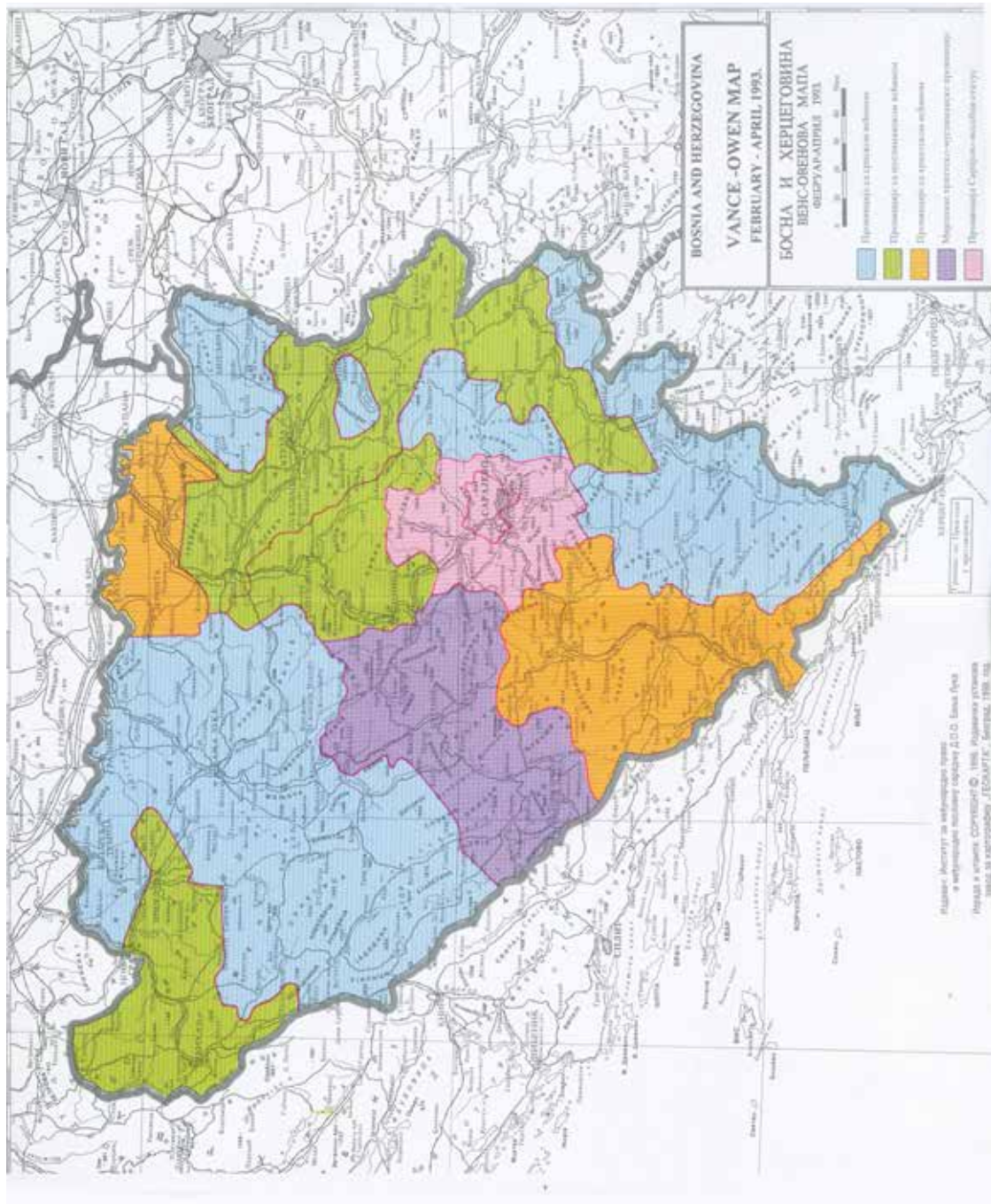
Након потписивања Дејтонског споразума наступила је фаза његове примјене. Та примјена од самог почетка почела је са низом потешкоћа, које су се углавном односиле на отимање дејтонских, односно уставних надлежности од Републике Српске. Наше политичко руководство, на челу с предсједником Републике господином Милорадом Додиком снажно се одупире насртајима на Републику Српску. Република Српска је ипак остала трајна и стабилна категорија.

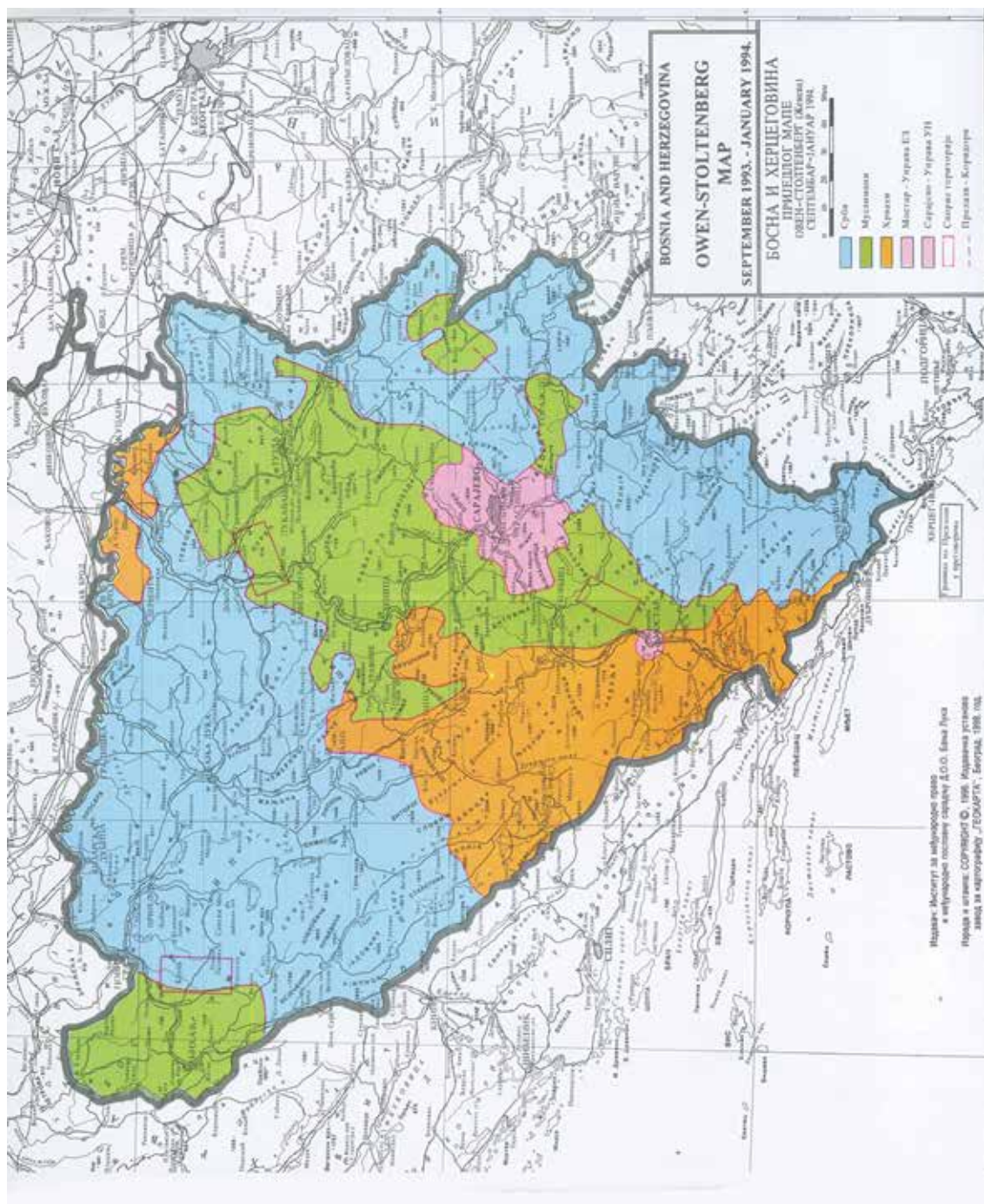
Хвала што сте ме саслушали!

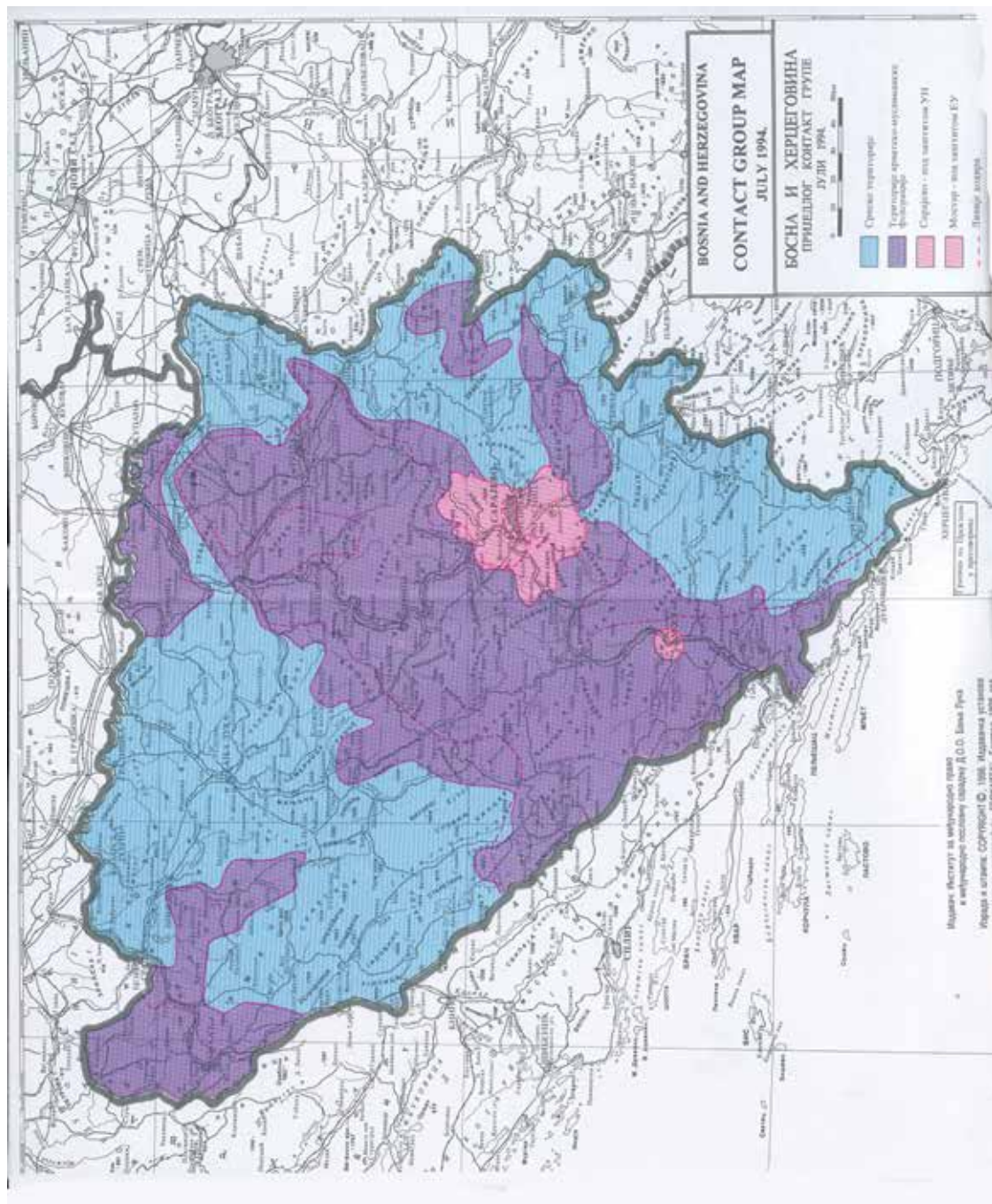
Прилог реферату:

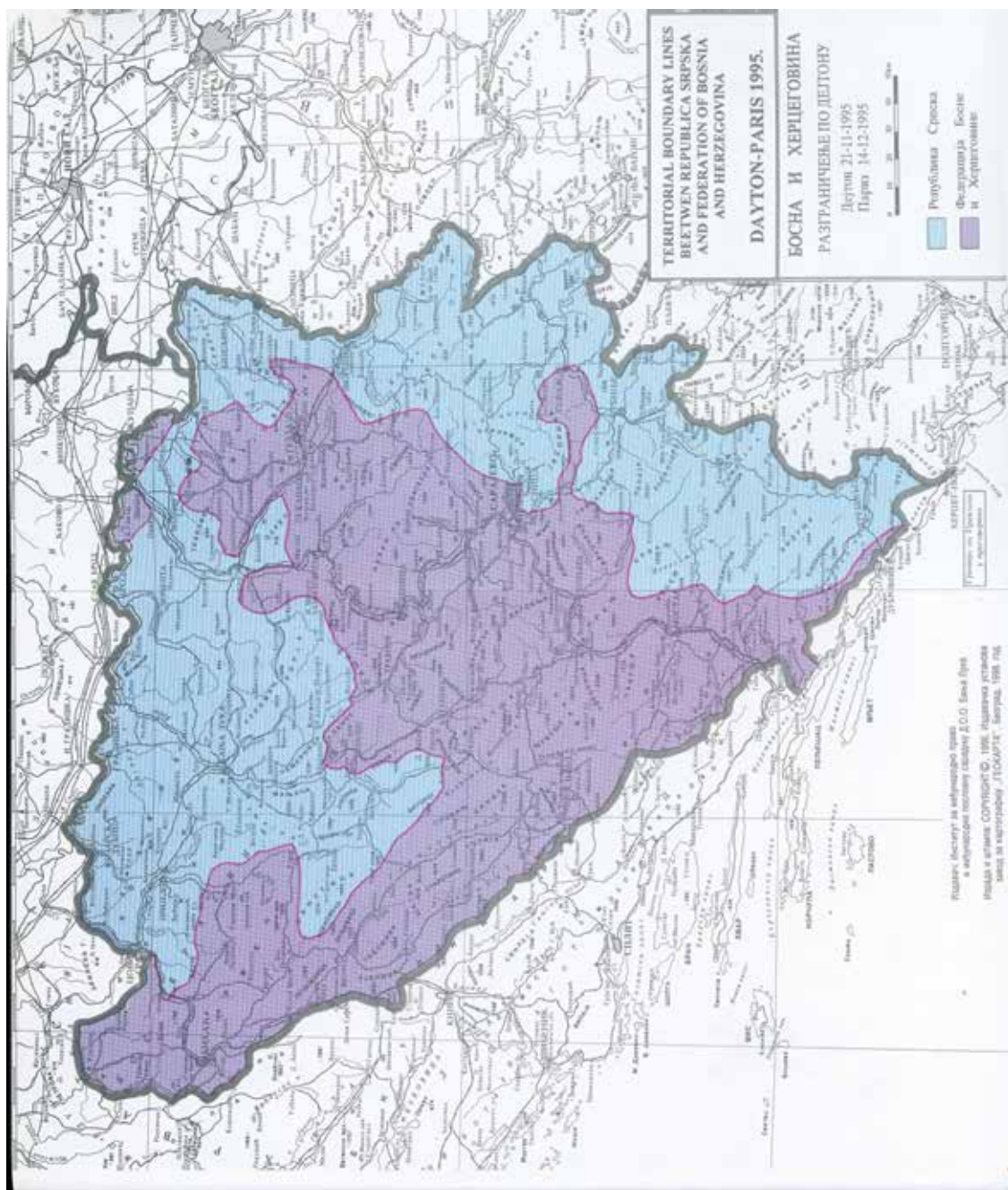
– Пет мапа разграничења

**ПРЕПОРУКЕ И ЗАКЉУЧЦИ
ДВАДЕСЕТОГ САВЈЕТОВАЊА
„ОКТОБАРСКИ ПРАВНИЧКИ ДАНИ“**

ДРЖАВНОПРАВНА ОБЛАСТ

На XX Савјетовању на Државноправној катедри су прихваћена укупно три реферата, закључци објављених радова су следећи:

1. Домаћи и међународни фактори треба да одустану од нарушавања Дејтонског споразума и тражења нереалних и неправедних рјешења, и да се врате изворном Дејтону, што значи да се строго придржавају Устава Босне и Херцеговине и ентитетских устава. Свака територијална јединица треба да се држи својих надлежности. Треба да буде елиминисан страни фактор, прије свега у Уставном суду и ОХР-у.

2. Коначни циљ јавних политика је да понуде одговарајућа рјешења путем задатих и доступних инструмената и мјера те активности о одређеном друштвеном проблему. За владавину права је од изузетног значаја да закони као инструменти јавних политика буду усмјерени ка остваривању циљева јавних политика.

3. Важно је сагледати и друге могућности које стоје пред Босном и Херцеговином, као и перспективу балканских држава у смислу једног регионалног савеза држава, у свјетлу нове парадигме мултиполарног свијета по узору на БРИКС.

УПРАВНОПРАВНА ОБЛАСТ

Ове године је било пријављено укупно 8 реферата, од којих су шест аутори са утврђене листе позваних аутора, а два реферата су прихваћена путем Конкурса и аутори су по први пут учествовали на Саветовању. Већина аутора је била из Републике Српске (Бања Лука и Источно Сарајево). Поред Босне и Херцеговине и Републике Српске, аутори реферата се били из Србије (Београд, Нови Сад, Ниш и Крагујевац). На Саветовању је излагало укупно пет аутора.

Реферати су били посвећени научним областима управног поступка, управног спора, службеничког система, пореског система и примени информационих технологија у управи. У оквиру њих су обрађена питања: значаја управно-судске праксе за примену закона, еволуције управног спора пуне јурисдикције, менаџерске одговорности у управи, управљања људским ресурсима у управи, аутономији медија, значају пореског саветовања за остваривање права пореских обвезника, заштити људских права од стране институције омбудсмана и питању могућности употребе вештачке интелигенције у раду јавне управе.

Поводом питања значаја судске праксе за примену закона закључено је да усаглашена управносудска пракса има велики значај за законит и правилан рад јавне управе и судова, али и за самог законодавца који примењљивост својих законских решења најбоље може да увиди кроз управно-судску праксу. Стим у вези је констатовано и да највиши судови у Босни и Херцеговини истичу потребу за изменама и допунама закона о управним споровима с циљем усаглашавања појединих законских решења.

У погледу питања еволуције управног спора пуне јурисдикције констатовано је да је став Европског суда за људска права да суд који одлучује о правима и обавезама грађана мора да има овлашћење да самостално утврђује чињенице, односно да самостално изводи и оцењује доказе, или другим речима речено да суд мора бити у ситуацију да може да води спор пуне јурисдикције. Тим поводом је констатовано да се у Босни и Херцеговини управни спорови воде првенствено као спорови о законитости управног акта, а да је могућност вођења управног спора пуне јурисдикције значајно ограничена одредбама Закона о управним споровима.

У вези изазова успостављања менаџерске одговорности указано је да се не може рећи да је у јавној управи у Босни и Херцеговини успостављена менаџерска одговорност, већ да у службеничком систему на свим нивоима управне власти још увек преовлађује хијерархијски тип руковођења и да би га у требало модернизовати, без обзира на изазове који у том погледу постоје.

Поводом питања управљања људским ресурсима у управи указано је да дуготрајна реформа управе, процес рационализације и реорганизације, укидања непотребних радних места и смањење броја запослених у управи, одсуство интеграције привремено запослених кадрова, те лутање са проналажењем функционалног система оцењивања државних службеника, довело до пада мотивације код службеника који су постали презасићени честим променама. Тим поводом је закључено да би ради спречавања одлива кадрова и повећања осећаја задовољства послом код државних службеника у управи у Републици Србији у наредном периоду требало доследно примењивати све правним нормама предвиђене системе управљања људским ресурсима, а посебно оне који се тичу оцењивања и награђивања државних службеника.

У вези питања аутономије медија указано је да су медији субјекти територијалне заједнице са дужношћу објективног, непристрасног и истинитог саопштавања програмских садржаја, као и да независни медији и аутономија новинара треба да служе демократском друштву и правној држави, а не обрнуто. Посебно је указано да оквир аутономије новинара почива на писаном праву, али да је пуноћа аутономије увек условљена постојањем врлина код новинара и других медијских посленика.

У погледу питања заштите људских права од стране институције омбудсмана закључено је да је у Републици Србији успостављањем овог вида заштите људских права на државном, покрајинском и локалном нивоу организације власти успостављен успешан механизам за заштиту људских права и да би се он у наредном периоду могао и даље унапређивати.

У погледу питања значаја пореског саветовања за остваривање права пореских обвезника указано је да би установљивање пореског саветовања као посебне услужне делатности, коју би обављали порески саветници као квалификована и стручна лица, представљало важан корак у заштити права пореских обвезника у пореском поступку. Тиме би се пореским обвезницима не само пружила помоћ у правилном разу-

мевању пореских прописа и њихових обавеза, већ би таква делатност допринела и ефикасности наплате пореске обавезе, реализацији пореске политике, хуманизацији пореско-правног односа, развијању свести о значају опорезивања, развоју пореског морала, као и унапређењу целокупног пореског система.

Поводом питања могућности примене новог концепта самоуслуживања и нуђења услуга у ”интелигентној” јавној управи указано је да ако се прихвати такав концепт развоја управе да би јавна управа требала да користи концепт вештачке интелигенције који је заснован на интелигентним софтверским агентима, јединственом складишту података јавне управе, те већем броју база знања.

РАДНОПРАВНА ОБЛАСТ

На катедри радног права су изложени реферати из области радног и социјалног права, а нарочита пажња је посвећена питањима законског оквира заштите на раду, са акцентом на заштиту на раду *ratione personae*, номотехничка анализа прописа којима се уређује област заштите безбједности и здравља на раду, те њихове примјене и, на крају, у оквиру социјалног права, односно здравствене заштите и права пацијената, право на заштиту личних података у здравству.

Након излагања и кратке расправе на Катедри су усвојени сљедећи закључци и препоруке:

– Указано је на значај и потребу уређивања посебне заштите на раду појединих категорија радника, имајући у виду њихова субјективна својства и објективне околности које их могу учинити рањивом групом. Такође, истакнуто је да, иако су прописи који регулишу предметну област дали јасан оквир и прописали адекватне механизме заштите права ових категорија радника, може се рећи да те одредбе у пракси нису у потпуности имплементирани и да се утврђена права неријетко занемарују и крше.

– У номотехничкој анализи прописа који уређују област заштите безбједности и здравља на раду истакнуто је да су односи сигурности и заштите здравља на раду у узрочно-последичној вези у цјелини друштвених, економских, социјалних, правних, културних и других односа савремене државе. У том смислу на сталном су испиту, како ствараоци правних норми, тако и бројни адресати на које се правни прописи односе. Закључено је да је нужно убрзати поступак за доношење проведбених прописа као и „замјена“ неких правилника „старих“ и неколико десетљећа. Мијењају се средства рада, технолошки процеси и услови рада и то морају пратити прописи и активности у односима сигурности и заштите здравља на раду.

– Вођење, прикупљање и обрада података из медицинске документације и евиденција, документације здравственог осигурања и система статистичких истраживања у области здравства, везана је за коришћење и заштиту личних података. Циљ овог реферата и дискусије је да се укаже стручној јавности и грађанима на значај и посљедице евентуалног кршења одредби о заштити личних података

у здравству. Правно регулисање ове области, коју треба континуирано унапређивати и усклађивати, ће се и убудуће заснивати на законодавству Европске уније, држава у окружењу и властитој пракси с обзиром на специфичности здравственог система, сложеност интегрисаног здравственог информационог система и ефикасност заштите личних података пацијената. Континуирани надзор над радом здравствених установа и Фонда, поред осталог, треба обезбједити правилну примјену прописа и ефикасније функционисање ИЗИС-а за добробит пацијената, здравственог система и друштва у цјелини.

ГРАЂАНСКОПРАВНА ОБЛАСТ

Рад на Грађанској катедри Удружења правника Републике Српске одвијао се у току XX Октобарских правничких дана врло успјешно. На засједању катедре присуствовао је већи број правника. Грађанска катедра је одржана ове године заједно са Привредноправном катедром. Грађанском катедром је руководио проф. др Никола Мојовић, а привредноправном је руководио проф. др Зоран Васиљевић. Поред руководилаца катедри у радном предсједништву били су академик проф. др Миодраг Орлић, академик проф. др Мирко Васиљевић, проф. др Душан Николић и проф. др Драган Боланча.

Неке реферате на катедри су припремили и успјешно изложили ове године професори грађанског права са угледом на ширем међународном плану.

На катедри су дошли до изражаја слиједећи ставови и закључци:

1. На катедри се расправљало о одговорности када је њен основ кривица као једном од најинтересантнијих питања у правном и филозофском погледу. Кривица је унутрашњи елемент правне и моралне одговорности. Разматрано је поређење моралне и правне одговорности. Иако су сличне, правна и морална одговорност се разликују у низу обележја што се може шире видјети из садржаја значајног реферата о том питању. Код моралне одговорности посебно мјесто заузима грижа савјести као прекор који учинилац изриче самом себи изражавајући на тај начин поковање моралним нормама друштвене заједнице.

Као јединствена категорија, кад је постављена наспрам моралне, правна одговорност и кривица као њен основ, не подударају се у неким обележјима, кад се посматрају изнутра. Посебно мјесто је добила расправа о разлици између деликтне (грађанске) и кривичне одговорности. У нашем правном систему, и у неким другим правима (француско, швајцарско, италијанско, пољско и сл.), деликтна одговорност изражена је у виду општег правила: „Ко другоме проузрокује штету својом кривицом дужан је накнадити је.

Због своје општости грађанска одговорност је знатно шира по обухвату него кривична одговорност. Разграничење између ове двије одговорности детаљније је расправљено, а илустровано је на примјеру

клевете. Када би се клевета и избрисала из Кривичног законика, па се за њу кривично не би одговарало нити би се могла примијенити казна, та чињеница не би утицала на њено даље постојање у грађанском праву. Наиме и када се за клевету не може изрећи казна, може се досудити накнада штете.

2. Пошто се свијет у ком живимо убрзано мијења, а промјенама којима су изложена поједина друштва и човечанство у целини вишеслојне, комплексне, међусобно повезане, оне су у неким областима несагледиве и драматичне. Због тога су веома значајни ставови изнесени у раду који је покренуо расправу како у таквим околностима убрзано расте значај стварног права. Савремено стварно право у већини земаља нема обележја системске целине. У нормативном смислу, оно је непотпуно, разуђено, некохерентно и нефункционално. До изражаја је дошао закључак да сличан проблем постоји и на теоријском плану, не само код нас него у европским оквирима. Правна доктрина, као и правна регулатива касни за друштвеним потребама. Остала су неразрешена и нека темељна питања која се тичу кључних појмова, па чак и самих начела на којима треба градити систем стварног права. У расправи о томе је указано на потебу преиспитивања наведених начела и на потребу њиховог усклађивања са променама у природи и друштву.

На практичном плану ситуација је још сложенија. Иако Република Српска има свој закон о стварним правима, ту регулативу треба стално преиспитивати и пратити колико је она развијена и у ком је степену у раскораку са потребама друштвене заједнице. До изражаја је дошао став да тамо гдје у правном поретку постоје бројне законске празнине, оне негативно утичу на правну сигурност грађана. Ситуацију додатно компликује све наглашенија дисперзија правних норми. Наиме, из деценије у деценију расте број прописа којима је уређена материја стварног права. Осим тога, и неки институти из његовог корпуса су уређени прописима који су већим делом посвећени некој другој грани права (измештени, дислоцирани институти).

По логици на овом савјетовању је посебна пажња посвећена начелима на којима треба градити доктринарни и нормативни систем стварног права.

3. Пошто се у континуитету на више претходних савјетовања Октобарских правничких дана пратио рад на Преднацрту Грађанског законика

ка Србије и на овогодишњем савјетовању један о реферата посвећен је значајном правном питању застаријевања, али прије свега са освртом на рјешења Преднацрта грађанског законика из 2015. године примјеном више научних метода тумачења и сазнавања права.

За сва потраживања која су утврђена правноснажном судском или одлуком другог надлежног органа, или поравнањем пред судом или другим надлежним органом, важи посебан рок застарјелости. На питање од када се рачуна рок застарјелости потраживања у том случају – од дана правноснажности одлуке или од дана њене извршности, закључак је да се према Закона о извршењу и обезбеђењу рок застарјелости мора рачунати од дана извршности, а не правноснажности судске и управне одлуке као и јавнобележничке исправе. У том смислу је изнесен став Уставног суда Србије да: „Застарелост потраживања утврђеног одлуком суда не може се рачунати од тренутка правноснажности одлуке суда, већ од тренутка њене извршности“.

4. Неправилности које судски извршилац, односно извршилац по уговору учини приликом спровођења извршења суд може отклонити или непосредно, или налагањем дужности њиховог отклањања истом оном помоћном органу суда који их је учинио. Изјављивањем приговора ради отклањања тих неправилности странке, односно учесници у поступку, не само да штите свој интерес да се поступак извршења спроведе строго онако како то прописује закон, већ они тиме иницирају и специфичну врсту судске контроле рада помоћних судских органа – судског извршиоца и извршиоца по уговору.

Иако се у пракси ријетко изјављује, приговор ради отклањања неправилности коју при спровођењу извршења учини судски извршилац, или извршилац по уговору, представља правно средство којим се покреће поступак санирања неправилности, односно незаконитости учињене у фази спровођења извршења.

Будућа законодавна реформа извршног поступка у оба ентитета Босне и Херцеговине требала би се детаљније позабавити регулисањем овог правног средства и поступања суда поводом истог, како би оно у потпуности могло да оствари сврху због које је законом предвиђено.

5. Посебно је разматрано питање законских новина из подручја наутичког туризма. Наутички туризам се остварује не само на мору него и на ријекама и језерима и њиховим обалским просторима, на властитим

или туђим пловилима за рекреацију, разоноду и спорт. Разматрано је питање посебне законске новине, посебно уређење два нова именована уговора у правном систему у Хрватској: уговор о наутичком везу и уговор о најму бродице и јахте, с обзиром да су та питања до сада била регулисана општим одредбама уговора о најму из Закона о облигационим односима и одговарајућим одредбама Поморског закона о закупу брода. Изражено је мишљење да и поред тога што су ове нове законске одредбе диспозитивне нарави и што уговорна утаначења која се од њих разликују имају предност примјене, ипак ће оне пружати одређени степен правне сигурности у свим оним уговорима који се у пракси склапају неформално или чији садржај у случају спора није сасвим јасан.

ПРИВРЕДНОПРАВНА ОБЛАСТ

За XX Савјетовање на Привредноправној катедри су прихваћена укупно три реферата, која обухватају три области Пословног права, и то Компанијско право, Трговинско право и Привредно право (Право енергетике).

У оквиру компанијскоправне области је изложен реферат на тему пробијања правне личности. Правни субјективитет друштва капитала, компанија типа акционарско друштво и друштво с ограниченом одговорношћу, које одликује принцип ограничене одговорности чланова за ризик пословања, уз пробијање правне личности као изузетак од овог принципа, представља једно од најконтроверзнијих питања компанијског права. Закони о привредним друштвима данас све више прихватају систем регулисања овог института прихватајући га као изузетак у односу на опште правило. Према томе, „зид“ ограничене одговорности је непробојан ако се правна личност привредног друштва не користи за законом недозвољене циљеве (оштећење поверилаца, мијешање имовине са имовином власника, разне преварне радње и слично). У противном, подиже се ова „ограда-вео“ пробијањем правне личности и улази се на терен одговорности власника (члана) друштва за обавезе друштва капитала (друштво с ограниченом одговорношћу и акционарско друштво) преко постављеног законског ограничења. И поред законског регулисања овог института, његова примјена у судској пракси, што важи и за праксу наших привредних судова, и у новије време и у арбитражној пракси је врло неуједначена и контроверзна. Стога би примјену овог института требало унаприједити ради јачања правне сигурности повјерилаца друштва капитала, посебно код једночланих друштава, друштава са неадекватним капиталом, као и код групе друштава.

Други реферат обухвата и компанијску и трговинскоправну област и односи се на проблематику остваривања електронске комуникације између привредних субјеката, као и према субјектима јавне власти, почевши од њиховог оснивања и електронске регистрације, па до електронске трговине. У Републици Српској је усвојен сет закона који регулишу наведену материју, чиме се стварају услови за значајно убрзање и смањење трошкова у обављању дјелатности. Међутим, ова модернизација доноси и изазове у вези са рјешавањем низа правних питања у области права,

обавеза и одговорности привредних субјеката, као што су, на примјер, утврђивање тренутка настанка правног односа, утврђивање аутентичности садржаја правног акта, као и потписа на њему, чување електронских докумената и потписа, итд. Посебан проблем који се јавља у пракси односи се на успостављање „сертификационих тијела“ која би се бавила пружањем услуга у овој области. Постојећи недостаци неминовно утичу и на успоравање развоја електронске трговине на нашем простору. Ипак, у перспективи, остваривање правних односа електронским путем би и код нас требало да иде узлазном путањом, заједно са модернизацијом технологије неопходне за праћење овог процеса и подизањем нивоа стручности лица која су у њега укључена.

Трећи реферат је из области привредног, односно права енергетике и односи се на питање закључивања уговора о пружању услуга у областима дистрибуције и снабдијевања електричном енергијом у енергетским прописима Републике Српске. Уговори о пружању услуга у области дистрибуције и снабдијевања електричном енергијом у суштини представљају потрошачке уговоре, а из разлога што се ради о дјелатностима којима се врши пружање услуга од општег економског интереса. Уговор о прикључењу и уговор о снабдијевању електричном енергијом су строго формални уговори који су дефинисани законским и подзаконским прописима. Наиме, за разлику од раније легислативе, дошло је до раздвајања два уговора, који су и даље међусобно повезани. Нема снабдијевања електричном енергијом без прикључења на електроенергетску мрежу, а да би потрошач био прикључен на електро мрежу, неопходно је да прво закључи уговор о снабдијевању електричном енергијом. Раздвајањем дјелатности дистрибуције од снабдијевања електричном енергијом и отварањем тржишта електричне енергије дошло је и до наведеног раздвајања два уговора који се закључују са различитим енергетским субјектима, односно један са оператером дистрибутивног система, а други са снабдјевачем електричне енергије.

МЕЂУНАРОДНОПРАВНА ОБЛАСТ

У оквиру Међународноправне катедре на овогодишњим Октобарским правничким данима пријављено је девет реферата, од којих је већина изложена. Ова катедра се бавила актуелним питањима поништења арбитражне одлуке, доктрином строге саобразности у документарном акредитиву, међународним правом у доба апсолутизма и великих колонијалних освајања, неким питањима правне регулације електронске трговине земаља насталих на тлу бивше Југославије, изазовима везаним за Свјетску трговинску организацију и мултилатерални трговински систем, арбитражом и алтернативним рјешавањем спорова из права индустријске својине, посебно права жига, рјешавањем патентних спорова, културним наслеђем и утицајем међународног исцрпљења патента на промет роба између држава.

При сваком рјешавању спорова, па тако и арбитражном, могући су одређени пропусти, који воде могућности побијања арбитражне одлуке. Тиме се прелази из сфере приватног у домен државног правосуђа. Често је то могуће путем тужбе за поништење арбитражне одлуке, која представља специфично и ограничено ванредно правно средство. Кроз уједначен и прецизиран систем судске контроле арбитражних одлука у пост – арбитражној фази путем института поништења арбитражне одлуке постиже се правна сигурност и повјерење свих, што је код нас могуће и кроз доношење посебног Закона о арбитражи заснованог на међународноправним документима и добрим упоредноправним праксама.

Документарни акредитив је сложени правни посао у коме се сукобљавају интереси три стране (налогодавца, корисника и издавачке банке). Очување особене правне природе документарног акредитива као модификоване асигнације и апстрактног посла налажу строго поштовање материјалне и формалне садржине доктрине строге саобразности, јер би у супротном могло доћи до нарушавања основне функције акредитива да служи као поуздано, једноставно и ефикасно средство плаћања и обезбјеђења извршења обавеза из основног посла.

У настанку и развоју међународног права се издваја и период од 16. до 18. вијека, посебно Вестфалски конгрес 1648. године, а посебан утицај је имао апсолутизам и колонијализам. У том периоду је створена

солидна основа за нагли развој који ће, паралелно са својеврсном револуцијом и другим сферама живота, услиједити у 19. вијеку.

Правна регулатива електронске трговине држава насталих на тлу бивше Југославије је концептуално слична због хармонизације са правом Европске уније. Међутим, разлике постоје у погледу опсега и комплексности правне регулације, гдје на једној страни стоји српско право као најопштије, а на другој хрватско право са дубинским приступом. Задатак законодавства јесте да степен регулације у овој области подигне на још виши ниво, посебно везан за трговинске трансакције путем електронских система и начин рјешавања спорова.

Свјетска трговинска организација се суочава са кризом коју узрокују: парализа преговора, недостатак флексибилности, слабост спровођења и примјене правила и поступка, растући протекционизам, недовољна укљученост малих и сиромашних земаља, угроженост механизма праћења и одлучивања недовољном транспарентношћу, парализа система рјешавања спорова од 2019. године због блокаде именовања чланова Апелационог тијела од стране САД-а, те трговински рат између САД и Кине.

Арбитража и АДР представљају савремену, напредну и учинковиту алтернативу судском рјешавању спорова. У БиХ ниједан закон из области права интелектуалне својине не регулише рјешавање ових спорова арбитражом, али не искључује такву могућност. Спорови из права индустријске својине су арбитрабилни, те је тим поводом могућа домаћа и међународна трговачка арбитража. Мирење као дио АДР-а је такође могуће код ових спорова. У оквиру WIPO је основан посебан центар који пружа услуге рјешавања спорова путем арбитраже, мирења, те ријешава спорове у вези са именом домена путем UDPR правила.

1. јуна 2023. године ступио је на снагу Споразум о Јединственом патентном суду, тако да корисници поред заштите националним и европским патентом имају могућност заштите и унутарним патентом. Могућност избора различитих система заштите, али и њиховог комбиновања доводи до вишеслојне патентне заштите у Европи. Посебан значај има и пракса тзв. *forum shoppinga* који се појављује услед могућности да тужилац сам одабере суд пред којим ће покренути поступак.

Доношењем Закона о културном наслеђу у Србији 2021. године створен је правни оквир за свеобухватно уређење области заштите и очувања културног наслеђа. Међутим, поред овог неопходно је да се

законске норме ефикасно примјењују и да институције раде координисано. Ради боље заштите неопходне су промјене у домену законодавства о планирању и изградњи и кривичног законодавства.

Питање географског обима исцрпљења патента утиче на кретање робе преко државних граница и на пословну праксу носиоца патента. Од избора географског обима зависи спровођење државне политике у односу на паралелну трговину. Кад држава прописује међународно исцрпљење патента, паралелна трговина је дозвољена и има утицај на ефикасност тржишта и на слободан проток робе, па то доводи до ефикасније расподјеле ресурса и бољих цијена за потрошаче у развијеним државама. У случају режима међународног исцрпљења патента, носилац патента нема механизам да се супротстави паралелној трговини. Али, међународно исцрпљење патента може имати негативне ефекте, нпр. повећање цијена код држава у развоју.

КРИВИЧНОПРАВНА ОБЛАСТ

У рефератима из ове области који су објављени у „Правној ријечи“ заузети су сљедећи закључци:

1. Не може се сасвим поуздано закључити да је увођење казне доживотног затвора у Кривични законик Републике Српске било нужно да би се остварила основна функција кривичног законодавства из одредбе члана 1. став 2. овог законика, а то је заштита основних права и слобода човјека и других основних и индивидуалних и општих вриједности које су установљене уставом и међународним правом. Наиме, све се то може успјешно остварити и казном дуготрајног затвора, а што је показала досадашња пракса њеног изрицања. Ипак, и у оним земљама које се у односу на увођење (односно задржавање) казне доживотног затвора определијеле позитивно, треба јасно имати у виду циљеве и начела у поступању са затвореницима осуђеним на доживотни затвор које је објавио Комитет министара у Препоруци Рец (2003) 23 о поступању затворске управе са затвореницима који су осуђени на доживотну или дуготрајну казну затвора, јер је ова препорука најрелевантнији и свеобухватан референтни документ за ову групу затвореника

2. Република Србија је несумњиво најновијим новелирањем Кривичног законика имала за циљ јачање кривичноправне репресије којом се супротставља класичном и организованом криминалу, а посебно изузетно тешким кривичним дјелима. Методе којима се служила јесу оне којима се јача и репресија, а то су поштравање казнене политике и инкриминација нових кривичних дела. Увођењем казне доживотног затвора остварен је циљ јачања кривичноправне репресије и самим тим супротстављање изузетно тешким кривичним дјелима и њиховим облицима. С тим у вези, увођење казне доживотног затвора потпуно је оправдано, посебно имајући у виду чињеницу да се о томе и раније полемисало (од 2002. године напуштањем смртне казне), као и да је већина европских земаља у своја законодавства уврстила ову казну. Уколико се отклоне недостаци у смислу проширења могућности изрицања условног отпуста, остварила би се боља сврсисходност и примјена ове казне. Практика ће у будућности сигурно указати и на будуће приједлоге измјена и допуна, којим би се унаприједила кривичноправна форма казне доживотног затвора.

3. Један од незамјењивих инструмената којима се штити шума и шумско богатство сваке државе јесте и кривично право. Значајан корак у том правцу учињен је у Републици Српској када су ова два дјела 2000. године сврстана у посебну групу кривичних дјела против животне средине. Пропуштено је да се послије тога заштита прошири код пустошења шума њиховим уништавањем ради израде забавних паркова, стаза за мото трке, пошумљавањем страним врстама дрвећа, а шкоди биотопу - одузимајући му воду, мијењајући станишта животињских врста и ускраћујући им опстанак, изградњом топлана које користе дрвну масу у несразмјерним количинама и слично. У том контексту, потребно је корјенито рedefинисање кривичног дјела пустошења шума враћењем старих елемената и допуњавањем оних који су условљени савременим развојем. С друге стране, код кривичног дјела шумске крађе неопходно је хитно смањивање количине обореног дрвета код основног облика на један метар кубни, а код квалификованог на три кубна метра. Треба имати у виду да се шума сада најмање краде ради сопственог огрева, већ ради прибављања енормне имовинске користи.

4. Као резултат вишегодишњих активности различитих међународних субјеката, Савјет Европе је 2001. године усвојио Конвенцију о високотехнолошком криминалу која представља основни извор европског кривичног права или система међународних стандарда за спречавање и сузбијање рачунарског криминалитета на европском континенту. У првом поглављу "Мјере које треба да се предузму на националном нивоу" под називом "Материјално кривично право" Конвенција даје појам, опис, садржину и карактеристике појединих рачунарских кривичних дјела, чиме се успоставља систем међународних стандарда ових инкриминација за национална кривична законодавства. Тако су постављене правне основе за инкриминацију дјелатности у вези или поводом злоупотребе рачунара, рачунарских података или рачунарских система у кривичном законодавству држава чланица Савјета Европе.

5. Евидентно је да су у Републици Српској уведене норме о организованом криминалитету које су предмет међународноправних докумената, али истовремено је видљиво да нису у потпуности усклађене. Поред тога, кривична дјела која имају обиљежја организованог криминалитета, било да се ради о кривичним дјелима којима се формира група за организовани криминал, било о онима која врше њени припадници, класификована су у различитим групама кривичних дјела. То је, с једне

стране, и логично рјешење јер се ради о кривичним дјелима са плуралитетом заштитног објекта (вишеобјектна кривична дјела), док, с друге стране, када се узме у обзир криминално-политичко опредјељење у сузбијању организованог криминалитета, тежина ових кривичних дјела, запријеђена казна, карактеристике извршиоца, нарочито организатора и други критеријуми, онда би се могло размишљати о увођењу посебне главе (Кривична дјела организованог криминалитета), као што је то урађено код кривичних дјела тероризма. У том смислу општи циљ био би омогућавање примјене материјалног кривичног права на конкретан случај. То указује на то да је потребно и даље развијати норме материјалног и процесног кривичног права које се тичу сузбијања организованог криминалитета. На то указује чињеница да је организовани криминалитет данас много већа пријетња него што је то био прије двадесет година, док је, с друге стране, далеко више држављана БиХ укључено у ове активности, како на међународном нивоу, тако и на територији БиХ.

6. У већини савремених држава кривичноправно вријеме малолетства траје до навршених осамнаест година. Без обзира на то, ова граница постала је релативна, са стварањем законске могућности примјене малолетничког кривичног права и на млађе пунољетне особе, а до њихове 21. године. Правила малолетничког кривичног права на млађе пунољетне особе односи се на све фазе поступка, са нагласком на улогу служби социјалне заштите, процјењивање зрелости млађег пунољетника, његов боравак у притвору, укључујући и извршни кривични поступак. Изузетак од примјене правила општег кривичног законодавства на млађе пунољетне извршиоце треба рестриктивно примјењивати.

Међународни стандарди према млађим пунољетним извршиоцима кривичних дјела у већини савремених законодавстава су имплементирани у позитивно законодавство, и то како у Републици Србији, тако и у земљама региона и шире. Питања на која морају судови да одговоре односе се на проширење могућности малолетничког права на млађе пунољетне извршиоце, али ипак не прешироко, како се не би граница малолетства неоправдано повећала на 21 годину живота, што је задатак науке кривичног права и легислативе *de lege ferenda*.

7. У историјском развоју малолетничког кривичног законодавства углавном су била заступљена два модела. У првом, старијем моделу, малолетничко кривично законодавство било је дисперзирано у више закона. Тако је и малолетничко кривично законодавство Црне Горе до уназад десет

година било регулисано у посебним цјелинама у оквиру општих одредаба материјалног процесног и извршног кривичног законодавства. Међутим, већ одавно је у научној и стручној јавности присутна идеја да потребама малољетника, као посебне категорије учинилаца кривичних дјела, више одговара да се питања везана за њихов кривичноправни положај уреде посебним законом. Та идеја реализована је доношењем посебног Закона о поступању према малољетницима у кривичном поступку Црне Горе, тако да су на једном мјесту одредбе материјалног, процесног и извршног законодавства које су специфичне за малољетне учиниоце кривичних дјела. Међутим, то не искључује примјену и општих одредаба кривичног законодавства уколико оне нису у супротности са посебним одредбама

8. Извршена анализа питања везаних за поједностављене форме поступања у кривичним стварима Србије показује њихову не само пуну криминално-политичку оправданост већ и све већу присутност (нормативну и практичну) – вишеструкост форми поједностављеног поступања у кривичним стварима, што и теорија и пракса поздрављају. Једном рјечју, када се ради о овом аспекту предметне проблематике, може се констатовати да кривично процесно законодавство Србије, начелно посматрано, слиједи трендове присутне у релевантном компаративном кривичном процесном законодавству. Међутим, за разлику од овог његовог обиљежја, које се може оцијенити позитивним, то се не би могло рећи за конкретну разраду појединих видова поједностављеног поступања. Услед тога, у текућем раду на измјенама и допунама Законика о кривичном поступку потребно је питања поједностављених форми поступања у кривичним стварима нормативно разрадити у складу с већинским залагањем струке, што тренутно није случај.

9. Уобичајено је увјерење да Устав САД својим грађанима гарантује одређена права и слободе. То укључује одређене заштите за које се сматра да су универзалне у судском систему. Ипак, ближи поглед открива и стварност институције која дјелује у тајности и доводи у питање основна права, а то је систем велике пороте. Ако велика порота утврди да постоји основана сумња да се вјерује да је оптужени починио предметно кривично дјело, она ће донијети одлуку о потврђивању оптужног приједлога. Ово омогућава федералним тужиоцима да подигну оптужницу против оптуженог. Велика порота, која се често назива јаком руком судског система, напредује од јавног незнања, радећи иза затворених врата и под наизглед мало прописа. Два најконтроверзнија аспекта про-

цеса велике пороте укључују одредбе из Петог амандмана које се баве заштитом од самооптуживања и правом на браниоца и право на браниоца из Шестог амандмана на Устав САД. Генерално, Устав САД гарантује заштиту од самоинкриминације и право на браниоца током свих судских поступака. Међутим, ове гаранције не односе се на појединце који су укључени у процес велике пороте

10. На основу представљених теоријских садржаја, као и резултата емпиријског истраживања, може се констатовати да је тужилачка истрага на извјестан начин донијела нови квалитет у погледу унапређења превасходно законитости у поступању истражних органа кроз заштиту људских права осумњичених. Таква констатација даје значајан квалитет и констатацију оправданости актуелног модела истраге. Међутим, истовремено се виде бројне теоријске недоречености и нејасноће, а у пракси проблеми у примјени појединих института. Једноставно речено, у Закону о кривичном поступку Републике Српске је истражи посвећено мало простора, што указује на потребу њеног темељитијег законског регулисања и конкретнијој разради.

11. Закон о кривичном поступку Републике Српске не прописује институт одлагања кривичног гоњења осумњиченог лица. Овај се институт може уско везати за постојеће начело опортунитета као једно од начела које припада јавном тужиоцу у кривичном поступку, али сличност се манифестује и кроз институт споразума о признању кривице. Могућност његове примјене би се актуелизовала у тренутку предистражних радњи тј. прије доношења одлуке – наредбе јавног тужиоца о покретању истраге. Поред тога, одлагање кривичног гоњења у предистражној фази познају и законодавства у окружењу.

12. Кривични поступци који се завршавају на основу споразума о признању кривице и изјаве о признању кривице, дате судији за претходно саслушање заједно са поступком за издавање казног налога, нови су посебни консензуални кривични поступци у кривичном процесном законодавству Републике Српске. Они су прихваћени искључиво под страним утицајима. Иако се у пракси ови поступци често примјењују, још увијек код њих постоји низ спорних, како теоретских, тако и практичних питања. Једно од тих питања, које је до сада само површно разматрано, јесте њихов утицај на казнену политику. Погрешно је овај утицај посматрати апстрактно. Једини поуздан начин да се о њему донесу исправни закључци су скоро заборављена истраживања у пракси.

13. Већ устаљене криминолошке премисе везане за малољетничку делинквенцију, као типичну градску појаву, сигурно ће временом постасти само оповргнуте хипотезе. И даље се сматра да је криминалитет градске дјеце неупоредиво већи и у сталном порасту - у односу на криминалитет сеоске дјеце. Међутим, са развојем просторне мобилности и електронских медија догађа се да делинквентна дјеца из руралних средина налазе све више узор за своје понашање у градском животу. Понашање градске дјеце служи им као модел за имитирање и формирање ставова. Отуда, криминолози сматрају да се криминалитет на селу одликује великом „тамном бројком“, али и објективно мањим обимом него у граду.

14. Константна модернизација у свим сферама друштвеног живота захтијева и модернизацију активности у свим безбједносним структурама. У том контексту, потребно је и побољшање рада обавјештајних центара. Борба коју воде државе са учиниоцима кривичних дела организованог криминалитета, тероризма и других тешких кривичних дјела веома је тешка и сложена. Због тога је неопходно да оперативци уведу најновија техничка достигнућа и нове методе рада, како би се државе хватиле у коштац са злочинцима, који су увијек један корак испред.

Уз то, учесници у дискусији након изложених реферата, а након свестране дискусије истичу:

- честе измјене и допуне у казненом законодавству негативно утичу на правну сигурност грађана и отежавају ефикасно функционисање правосудних институција;
- у казненом законодавству треба мијењати, укидати и уводити само оне казненоправне институте за које је претходно утврђено да су криминално-политички оправдани;
- кривично право не смије попримити обиљежје *prima ratio* средства;
- у раду на измјенама и допунама Закона о кривичном поступку Републике Српске преиспитати рјешења која нису у функцији ефикасности кривичног поступка. Уз то, неопходно је посебну пажњу посветити побољшању положаја статуса оштећеног и преиспитати постојећи систем правних лијекова;
- тринаест година након последње свеобухватне реформе малољетничког кривичног законодавства, међународни стандарди

у овој области достигли су значајно виши ниво свеобухватности, а и сама примјена одредаба закона у пракси искристалисала је потребу да се одређена питања другачије уреде. Имајући у виду обим неопходних измјена, потребно је донијети нови закон који би на цјеловити начин уредио питања како малољетничког кривичног права;

- у контексту измјена казненог законодавства, неопходно је извршити измјене и допуне и Закона о прекршајима Републике Српске;
- истовремено са радом на новом законодавном оквиру, треба приступити и припреми сета подзаконских аката, како би се избјегле евентуалне неусаглашености, а у циљу потпуне примјене закона.

**ЗАВРШНА РИЈЕЧ НА САВЈЕТОВАЊУ
„ОКТОБАРСКИ ПРАВНИЧКИ ДАНИ“**

Академик проф. др Витомир Поповић
- завршна ријеч -

Поштоване колегинице и колеге,
Драги пријатељи,

Овим завршавамо Двадесето савјетовање „Октобарски правнички дани“, након дводневног рада у пленуму и по катедрама конституисаним за поједине научне области.

Ово савјетовање, као научни, теоријски, али и практични скуп правника, остварило је очекиване резултате који су сумирани кроз закључке и препоруке. Том приликом су дати приједлози за побољшање функционисања правног система.

Више десетина томова и више десетина хиљада страница текста су запажен резултат свих досадашњих савјетовања.

Ове године је прихваћено 46 реферата подијељених у седам катедри (државног, управног, радног, грађанског, привредног, међународног и кривичног права), од којих су многи презентовани, а отворила се и богата дискусија.

За успјешан рад Савјетовања заслужни су суорганизатори и спонзори, којима се овом приликом још једном захваљујемо, као и свима вама који сте својим учешћем допринијели дискурсу правничке мисли, те вам желимо успјешан даљи рад.

Срећно до наредног савјетовања почетком октобра 2024. године.

Хвала!

ПРИЛОЗИ

Удружење правника Републике Српске
Веселина Маслеше 28/1
78000 Бања Лука

Број: 04-1/23
Дана: 07.10.2023. године

На својој пленарној сједници одржаној дана 07.10.2023. године у току одржавања Двадесетог савјетовања „Октобарски правнички дани“ посвећеног изградњи и функционисању правног система, полазећи од Повеље Уједињених нација, подсећајући на основна начела Дејтонског споразума, Устава Републике Српске и Босне и Херцеговине, светости мисије права и правне сигурности, правници на овоме скупу указују на одступања од тих начела и повреде владавине права, доносећи следећу

Д Е К Л А Р А Ц И Ј У

**поводом новонастале кризе проузроковане одлукама
тзв. Високог представника Кристијана Шмита, појединих амбасада,
Уставног суда БиХ, Тужилаштва и Суда БиХ**

Удружење правника Републике Српске изражава озбиљну забринутост поводом новонастале кризе у функционисању правног система Републике Српске и Босне и Херцеговине заснованог на Дејтонском мировном споразуму.

Удружење правника посебно изражава озбиљну забринутост понашањем Уставног суда Босне и Херцеговине који је, супротно самом Уставу чији је чувар и гарант и Дејтонском мировном споразуму као основу за његово постојање садржаном у Анексу 4, донио читав низ одлука које, не само крше овај Устав, него руше њену успостављену унутрашњу структуру утемељеној на два равноправна ентитета и три конститутивна народа, с циљем стварања унитарне Босне и Херцеговине.

Није примјерено а ни на темељу Устава и других правних стандарда постојање страних судија у Уставном суду БиХ којима је овај мандат истекао већ након првог избора, а уз чију су помоћ судије углавном из реда бошњачког народа, прегласавале судије из реда српског, а понекад и реда хрватског народа, приликом доношења бројних одлука заснованих на грубом кршењу Устава БиХ и Устава Републике Српске. То су

бројне одлуке о пољопривредном и шумском земљишту, али и читав низ других одлука проистеклих из тзв. апелационе јурисдикције у којима се овај суд ставио изнад одлука Врховног и Уставног суда Републике Српске, чије одлуке су коначне. Измјена Правила овог суда без учешћа судија из Републике Српске и стварање услова за његов даљњи рад по овом основу изазива озбиљну забринутост и прецедент у домаћем али и међународноправном поретку и доводи у питање легалитет и легитимитет донесених одлука. Поступајући на овај начин Уставни суд БиХ се од „чувара Устава“, као највиша судска инстанца, претворио у орган законодавне, а често и орган извршне власти засноване на принципу преуређења дејтонске Босне и Херцеговине у циљу стварања унитарне државе у облику бивше Републике БиХ.

Нажалост и Суд и Тужилаштво Босне и Херцеговине који свој основ постојања не црпе у Уставу БиХ, него су дио тзв. наметнутих одлука појединих Високих представника, су се ставили у структуру тзв. међународне заједнице и појединих амбасада са циљем измјене успостављене унутрашње структуре утемељене на Уставу БиХ.

Удружење правника Републике Српске најоштрије осуђује одлуку Тужилаштва Босне и Херцеговине, а касније и понашање Суда Босне и Херцеговине, да се против предсједника Републике Српске господина Милорада Додика покрене и води кривични поступак ради непоштовања тзв. кривичног закона кога је наметнуо господин Кристијан Шмит. Господин Кристијан Шмит нема легалитет ни легитимитет да се у складу са Анексом 10 Општег оквирног споразума, представља као Високи представник нити да намеће законе и мијења унутрашњу структуру Босне и Херцеговине засновану на Дејтонском мировном споразуму.

Будући да овај тзв. Високи представник није добио сагласност Савјета безбједности Уједињених нација за наставак мандата ове дејтонске институције, он тиме није ни легалан ни легитиман и све одлуке које је доносио или ће доносити, су ништавне и не могу производити никакво правно дејство јер свој основ не црпе из легалитета и легитимитета који представљају основе принципа сваког правног поретка. Он није дио унутрашње структуре институција и органа, а тиме правног нити јавног поретка дејтонске Босне и Херцеговине као што то подједнако нису ни амбасадори појединих земаља који себе сматрају представницима међународне заједнице. Ниједан појединац, ма шта он мислио о себи, не може бити изнад Устава Републике Српске и Босне и Херцеговине и не може супституисати надлежност њених органа и институција.

Вријеме вођења колонијалне и освајачке политике од неких страних амбасада, чије су државе у историји српског народа и Републике Српске, увијек биле на супротној страни је прошло и та врста неоколонијалне политике није у складу са Повељом Уједињених нација и поштовањем одлука њених највиших органа у складу са међународним правним поретком и одавно је остало иза нас и свих других цивилизованих народа и представља најгрубљи облик кршења права и слобода суверених држава и њених народа.

Подлијегање притисцима тзв. Високог представника и страних амбасада је до сада у тридесетогодишњој историји Босне и Херцеговине, само угрожавало а сада на највиши начин угрожава опстанак и будућност ове дејтонске творевине, и у складу са Пактом о економском, социјалним и културним и другим највишим документима Уједињених нација даје право народима а прије свега и српском народу и Републици Српској на самоопредјељење и избор сопственог пута у будућност.

Република Српска, српски народ и њене институције треба да све одлуке без обзира одакле и са које стране долазиле а које нису у складу са њеним уставом и Дејтонским споразумом одбаци и не придају им никакв значај.

Јединство српског народа је као и много пута до сада представља императив без кога није могуће очувати опстанак Републике Српске и њених институција и све друге евентуалне партијске и друге размирице би требало рјешавати након завршетка до сада највећег удара тзв. Високог представника и међународне заједнице оличеног у личности Кристијана Шмита, америчке амбасаде и других, чије вођење политике представља грубо мијешање у унутрашње ствари дејтонске Босне и Херцеговине чланице организације Уједињених нација.

Удружење правника Републике Српске ће као и до сада све своје расположиве ресурсе и потенцијале ставити у функцију заштите и опстанка Републике Српске, свих њених институција, предсједника Републике, Народне скупштине, Владе и свих других органа и организација, увијек полазећи од вокације права и функције права у уређењу друштвених односа.

У Бањој Луци, дана 07.10.2023.

Предсједник Удружења
академик проф. др Витомир Поповић

Association of Lawyers of the Republic of Srpska
Veselina Masleše 28/1
78000 Banja Luka

Number: 04-1/23

Date: October 7th, 2023

At its plenary session held on October 7th, 2023 in the course of holding the Twentieth “October Law Days” conference dedicated to the construction and functioning of the legal system, starting from the Charter of the United Nations, recalling the basic principles of the Dayton Agreement, the Constitution of the Republic of Srpska and Bosnia and Herzegovina, the sanctity of the mission of law and legal security, lawyers at this meeting indicate deviations from those principles and violations of the rule of law, bringing the following

DECLARATION

on the occasion of the emerging crisis caused by the decisions of the so-called High Representative Christian Schmidt, certain embassies, the Constitutional Court of Bosnia and Herzegovina, the Prosecutor’s Office and the Court of Bosnia and Herzegovina

The Association of Lawyers of the Republic of Srpska expresses serious concern regarding the emerging crisis in the functioning of the legal system of the Republic of Srpska and Bosnia and Herzegovina based on the Dayton Peace Agreement.

The Association of Lawyers particularly expresses serious concern with the behaviour of the Constitutional Court of Bosnia and Herzegovina, which, contrary to the Constitution itself, of which it is the guardian and guarantor and the Dayton Peace Agreement as the basis for its existence contained in Annex 4, made a whole series of decisions that not only violate this Constitution, but they are demolishing its established internal structure based on two equal entities and three constituent peoples, with the aim of creating a unitary Bosnia and Herzegovina.

It is not appropriate, nor based on the Constitution and other legal standards, for the existence of foreign judges in the Constitutional Court

of B&H, whose mandate expired already after the first election, and with the help of whom judges, mostly from the Bosniak people, overrode judges from the Serb, and sometimes of the Croatian people, when making numerous decisions based on a gross violation of the Constitution of Bosnia and Herzegovina and the Constitution of the Republic of Srpska. These are numerous decisions on agricultural and forest land, but also a whole series of other decisions resulting from the so-called appellate jurisdictions in which this court placed itself above the decisions of the Supreme and Constitutional Courts of the Republic of Srpska, whose decisions are final. Changing the Rules of this court without the participation of judges from the Republic of Srpska and creating conditions for its further work on this basis causes serious concern and precedent in the domestic and international legal order and calls into question the legality and legitimacy of the decisions made. Acting this way, the Constitutional Court of Bosnia and Herzegovina has turned from the “guardian of the Constitution”, as the highest judicial instance, into a body of legislative and often executive power based on the principle of the reorganization of Dayton Bosnia and Herzegovina with the aim of creating a unitary state in the form of the former Republic of Bosnia and Herzegovina.

Unfortunately, the Court and the Prosecutor’s Office of Bosnia and Herzegovina do not draw their basis of existence from the Constitution of Bosnia and Herzegovina, but are part of so-called imposed decisions of certain High Representatives, were placed in the structure of the so-called international community and certain embassies with the aim of changing the established internal structure based on the Constitution of B&H.

The Association of Lawyers of the Republic of Srpska strongly condemns the decision of the Prosecutor’s Office of Bosnia and Herzegovina, and the latter behaviour of the Court of Bosnia and Herzegovina, to initiate and conduct criminal proceedings against the President of the Republic of Srpska, Mr. Milorad Dodik, for non-compliance with the so-called criminal law imposed by Mr. Christian Schmidt. Mr. Christian Schmidt does not have the legality or legitimacy to present himself as The High Representative in accordance with Annex 10 of the General Framework Agreement nor to impose laws and change the internal structure of Bosnia and Herzegovina based on the Dayton Peace Agreement.

Since this so-called The High Representative did not receive the consent of the Security Council of the United Nations for the continuation of the

mandate of this Dayton institution, he is therefore neither legal nor legitimate and all the decisions he made or will make are null and void and cannot produce any legal effect because they do not derive their basis from legality and legitimacy, which represent the basis of the principles of every legal order. He is not part of the internal structure of institutions and bodies, and thus of the legal or public order of Dayton Bosnia and Herzegovina, just as neither are the ambassadors of certain countries who consider themselves representatives of the international community. No individual, no matter what they think of themselves, can be above the Constitution of the Republic of Srpska and Bosnia and Herzegovina and cannot substitute the authority of its bodies and institutions.

The time of colonial and conquering policies from some foreign embassies, whose states in the history of the Serbian people and the Republic of Srpska, were always on the opposite side has passed and that type of neo-colonial policy is not in accordance with the Charter of the United Nations and respect for the decisions of its highest bodies in accordance with international legal order and has long been behind us and all other civilized nations and represents the grossest form of violation of the rights and freedoms of sovereign states and their peoples.

Succumbing to the pressures of the so-called High Representatives and foreign embassies so far that, in the thirty-year history of Bosnia and Herzegovina, have only threatened, and now have threatened in the highest possible way, the survival and future of this Dayton creation, and in accordance with the Pact on Economic, Social and Cultural Affairs and other highest documents of the United Nations, it gives the right to peoples and above all to the Serbian people and the Republic of Srpska for self-determination and choosing their own path to the future.

Republic of Srpska, the Serbian people and its institutions should reject all decisions, regardless of where and from which side they came from, that are not in accordance with its constitution and the Dayton Agreement, and do not attach any importance to them.

The unity of the Serbian people, as many times before, is an imperative without which it is not possible to preserve the survival of the Republic of Srpska and its institutions, and all other possible party and other disagreements should be resolved after the end of the so-called biggest coup so far. The high representative and the international community embodied in the person of Christian Schmidt, the American embassy and others, whose con-

DECLARATION

duct of politics represents gross interference in the internal affairs of Dayton Bosnia and Herzegovina, a member of the United Nations organization.

The Association of Lawyers of the Republic of Srpska will, as before, put all its available resources and potentials into the function of protection and survival of the Republic of Srpska, all its institutions, the President of the Republic, the National Assembly, the Government and all other bodies and organizations, always starting from the vocation of law and the function of law in arranging social relations.

In Banja Luka, on October 7, 2023.

President of the Association
academician prof. Dr. Vitomir Popović

П О З И В
ПРАВНИЦИМА НА ДВАДЕСЕТПРВО САВЈЕТОВАЊЕ
„ОКТОБАРСКИ ПРАВНИЧКИ ДАНИ“

УДРУЖЕЊЕ ПРАВНИКА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ,
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У БАЊОЈ ЛУЦИ,
АДВОКАТСКА И НОТАРСКА КОМОРА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ,
ЦЕНТАР ЗА ЕДУКАЦИЈУ СУДИЈА И ТУЖИЛАЦА
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ И
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У
ИСТОЧНОМ САРАЈЕВУ

О Б А В Ј Е Ш Т А В А Ј У

ПРАВНИЧКУ И ДРУГУ НАУЧНУ И СТРУЧНУ ЈАВНОСТ
ДА ОРГАНИЗУЈУ ДВАДЕСЕТПРВО САВЈЕТОВАЊЕ
„ОКТОБАРСКИ ПРАВНИЧКИ ДАНИ“ У БАЊОЈ ЛУЦИ

Савјетовање ће се одржати 11. и 12. октобра 2024. године,
са почетком рада у 10.00 часова
на Правном факултету Универзитета у Бањој Луци

Општа тема Савјетовања је:

„ИЗГРАДЊА И ФУНКЦИОНИСАЊЕ ПРАВНОГ СИСТЕМА“

Области које ће бити обухваћене на Савјетовању су:

1. Државноправна област,
2. Грађанскоправна област,
3. Привредноправна област,
4. Кривичноправна област,
5. Управна и радноправна област,
6. Међународноправна област.

Позивамо све заинтересоване учеснике да се пријаве за Савјетовање најкасније до 30. септембра 2024. године.

Котизација за учесника износи 200,00 КМ и уплаћује се на жиро-рачун Удружења правника Републике Српске 562-099-00016144-77 код НЛБ Развојне банке а.д., Бања Лука. Изузетно, котизација се може уплатити и директно на благајни Удружења правника Републике Српске прије почетка рада Савјетовања.

У цијену котизације урачунат је материјал за Савјетовање и организовање Правничке вечери за учеснике.

Пријаве учесника могу се послати поштом или предати непосредно у Удружење правника Републике Српске, 78000 Бања Лука, Улица Веселина Маслеше бр. 28/1, директно на телефон/факс: **051/212-320** или путем е-mail: **info@up-rs.org**

За све информације посјетите интернет страницу Удружења правника Републике Српске (**www.udruzenjpravnikars.org**)

ИНСТРУКЦИЈЕ
ЗА ПИСАЊЕ РАДА ЗА САВЈЕТОВАЊЕ
„ОКТОБАРСКИ ПРАВНИЧКИ ДАНИ“

Савјетовање „Октобарски правнички дани“ одржава се у првој недјељи октобра мјесеца, уколико не постоје оправдани разлози за промјену термина његовог одржавања, на Правном факултету Универзитета у Бањој Луци. Организатори Савјетовања су Удружење правника Републике Српске и Правни факултет Универзитета у Бањој Луци, а суорганизатори су: Адвокатска комора Републике Српске, Нотарска комора Републике Српске, Центар за едукацију судија и тужилаца Републике Српске и Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву.

Стална и општа тема Савјетовања је „Изградња и функционисање правног система“.

Савјетовање ради у шест катедри:

- 1) ДРЖАВНОПРАВНА
- 2) ГРАЂАНСКОПРАВНА
- 3) ПРИВРЕДНОПРАВНА
- 4) КРИВИЧНОПРАВНА
- 5) УПРАВНОПРАВНА И РАДНОПРАВНА И
- 6) МЕЂУНАРОДНОПРАВНА КАТЕДРА

Реферат је потребно доставити најкасније до 20. јуна 2024. године.

Радови аутора, након двије рецензије и одлуке Редакције и Организационог одбора, објављују се у Часопису за правну теорију и праксу „Правна ријеч“ – зборнику радова.

Рад треба да испуњава следеће формалне услове:

- да је откуцан у фонту Times New Roman (Arial) величином од 12 pt, изабрано на икони за језике Serbian (cyrilic или latin) или Croatian;
- да структура рада садржи: наслов рада, име и презиме аутора, научна афилација (назив и адресу институције аутора и адресу електронске поште); сажетак односно апстракт (100–250 ријечи), кључне ријечи (до десет ријечи) преведено на енглески језик; излагање суштине рада;

литературу и на крају чланка резиме (до 500 ријечи). Извори (литература) се наводе у фуснотама, а извод из литературе на крају рада.

- да је обим рукописа ограничен до једног ауторског табака 10–16 картица, а картица – 30 редова, јер се радови дужи од 16 страница неће објављивати.

Рукопис се може послати у штампаној форми, уз прилог одговарајућег CD-а, поштом на адресу: Удружење правника Републике Српске, 78 000 Бања Лука, Ул. Веселина Маслеше 28/1 или у електронској форми на e-mail: info@ud-pr.org

За потребне информације можете се обратити на тел./факс 051/212-320.

Издавач:

Удружење правника Републике Српске

За издавача:

Академик проф. др Витомир Поповић

Припрема за штампу:

Даниел Грујић

Штампа:

За штампариију:

Јелена Милинчић

Тираж:

300 примјерака

Министарство просвјете и културе Републике Српске је својим Рјешењем број 6-01-4741/04 од 24.09.2004. године утврдило да је часопис „Правна ријеч“, у издању Удружења правника Републике Српске, публикација из члана 33, став 1, тачка 9 Закона о акцизама и порезу на промет, те не подлијеже опорезивању.

ПРИЈАВА
ЗА ДВАДЕСЕТПРВО САВЈЕТОВАЊЕ ПРАВНИКА
„ИЗГРАДЊА И ФУНКЦИОНИСАЊЕ ПРАВНОГ СИСТЕМА“

1. Име и презиме

2. Установа/предузеће у којој сте запослени

3. Адреса установе, предузећа или становања

4. Контакт телефон/факс или e-mail

5. Пријављујем се за област:

- 1) са рефератом
 - 2) као учесник без реферата
-

Напомена:

Пријаву учесника за Савјетовање потребно је доставити најкасније до 30. септембра 2024. године на адресу: Удружење правника Републике Српске, Ул. Веселина Маслеше бр. 28/1, 78000 Бања Лука; или на телефон/факс: 051/212-320; или на e-mail: [**info@up-rs.org**](mailto:info@up-rs.org)

